

MONITOR PLURALIZMU MEDIÓW W ERZE CYFROWEJ

ZASTOSOWANIE MONITORA PLURALIZMU
MEDIÓW W UNII EUROPEJSKIEJ, ALBANII,
CZARNOGÓRZE, PÓŁNOCNEJ MACEDONII,
SERBII ORAZ TURCJI W 2022 ROKU.

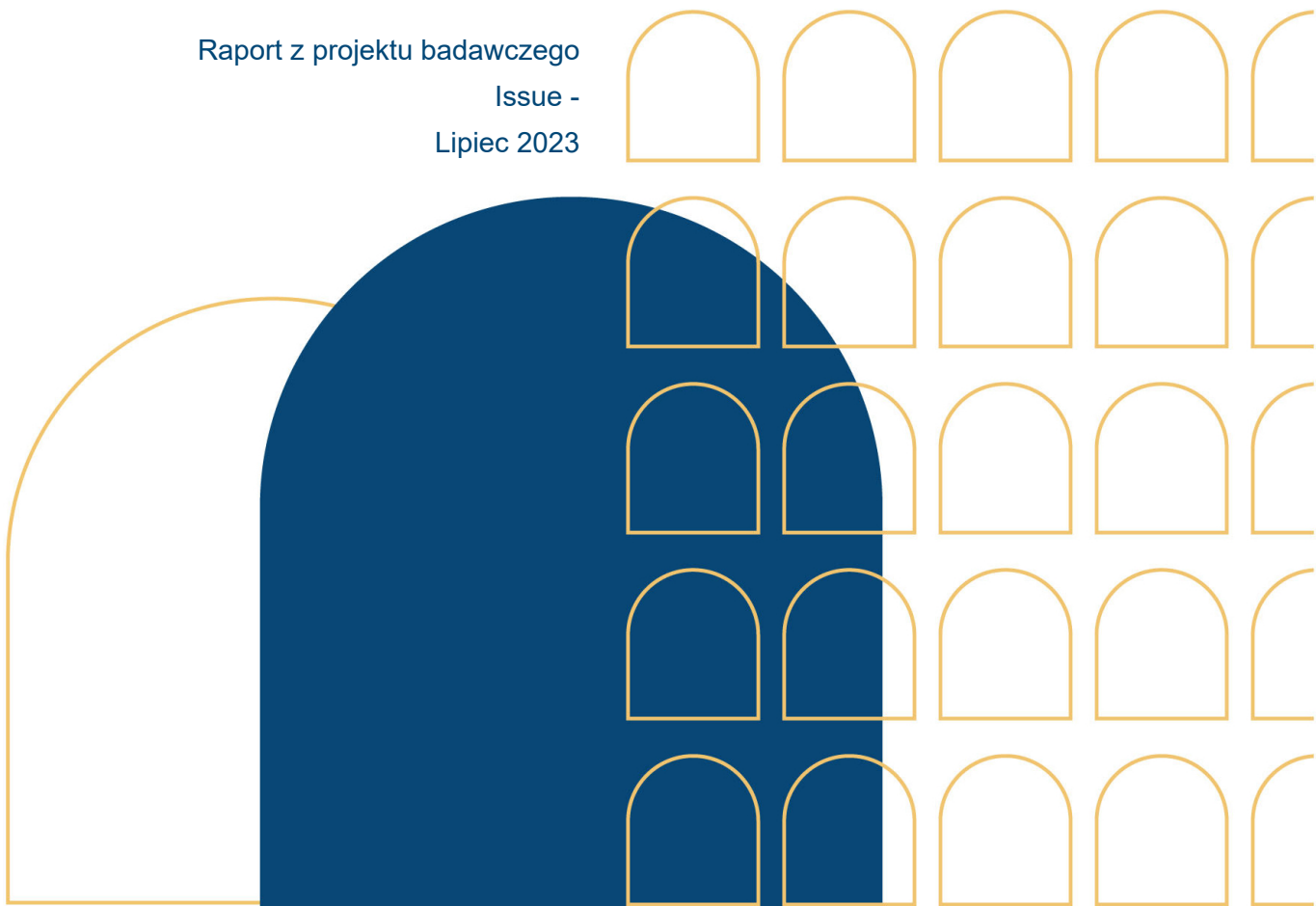
Raport krajowy: Polska

Beata Klimkiewicz, University of Krakow

Raport z projektu badawczego

Issue -

Lipiec 2023

SPIS TREŚCI

1.	O projekcie	4
1.1.	Podsumowanie projektu	4
1.2.	Notatka metodologiczna	4
2.	Wstęp	6
3.	Wyniki zebranych danych: ocena zagrożeń dla pluralizmu mediów	8
3.1.	Ochrona Podstawowa (50% - Średnie ryzyko)	12
3.2.	Pluralizm Rynkowy (71% - Wysokie ryzyko)	15
3.3.	Niezależność Polityczna (75% - Wysokie ryzyko)	18
3.4.	Inkluzywność Społeczna (63% - Średnie ryzyko)	22
4.	Wnioski	26
5.	Referencje	30
	Załącznik I. Zespół krajowy	
	Załącznik II. Grupa ekspertów	

© European University Institute 2023

Materiał redakcyjny i wybór © Beata Klimkiewicz, 2023

Niniejsza praca jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 (CC-BY 4.0) International, która reguluje warunki dostępu i ponownego wykorzystania tej pracy. W przypadku cytowania należy podać pełne imię i nazwisko autora (autorów), redaktora (redaktorów), tytuł, serię i numer, rok i wydawcę.

Poglądy wyrażone w niniejszej publikacji odzwierciedlają opinie poszczególnych autorów, a nie Europejskiego Instytutu Uniwersyteckiego.

Wydane przez

European University Institute (EUI)

Via dei Roccettini 9, I-50014

San Domenico di Fiesole (FI)

Włochy

Przy wsparciu programu Unii Europejskiej Erasmus+. Komisja Europejska wspiera EUI z budżetu UE. Niniejsza publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko jej autorów i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w niej zawartość merytoryczną.

1. O projekcie

1.1. Podsumowanie projektu

Monitor Pluralizmu Mediów (MPM) jest narzędziem badawczym opracowanym w celu określenia potencjalnych ryzyk dla pluralizmu mediów w krajach członkowskich Unii Europejskiej oraz krajach kandydujących. Raport opisowy przygotowany jest na podstawie zastosowania MPM w 2022 roku. Badania przeprowadzono w 27 krajach członkowskich Unii Europejskiej oraz Albanii, Czarnogórze, Północnej Macedonii, Serbii i Turcji. W ramach działań przygotowawczych Parlamentu Europejskiego niniejszy projekt uzyskał wsparcie w formie grantu Komisji Europejskiej dla Centrum ds. Pluralizmu Mediów i Wolności Mediów (CMPF) działającym przy Instytucie Uniwersytetu Europejskiego.

1.2. Notatka metodologiczna

Ochrona Podstawowa	Pluralizm Rynkowy	Niezależność Polityczna	Inkluzywność Społeczna
Ochrona wolności wypowiedzi	Przejrzystość własności mediów	Niezależności polityczna mediów	Reprezentacja mniejszości w mediach
Ochrona prawa do informacji	Pluralizm dostawców medialnych	Autonomia redakcyjna	Media lokalne/regionalne i wspólnotowe
Profesjonalizm dziennikarski, standardy i ochrona	Pluralizm na rynkach cyfrowych	Media audiowizualne, platformy internetowe i wybory	Równouprawnienie płci w mediach
Niezależność i skuteczność organu regulacyjnego ds. mediów	Rentowność mediów	Regulacja zasobów i wsparcia mediów ze strony państwa	Edukacja medialna
Powszechny zasięg mediów tradycyjnych i dostęp do Internetu	Niezależność redakcyjna od wpływów komercyjnych i właścicieli	Niezależność mediów publicznych	Ochrona przed dezinformacją i mową nienawiści

Autorstwo i recenzja

CMPF współpracuje z lokalnymi, doświadczonymi i niezależnymi badaczami w zakresie analizy danych i przygotowania raportów opisowych. Wyjątek stanowią Włochy, w przypadku których badania prowadzone są centralnie przez zespół CMPF. Badania realizowane są na podstawie standardowego kwestionariusza opracowanego przez CMPF. W Polsce CMPF współpracuje z dr hab. Beatą Klimkiewicz, prof. UJ która zgromadziła, przeanalizowała dane, skomentowała zmienne w kwestionariuszu i pozyskała opinie ekspertów. Raport był później oceniany przez zespół CMPF. W celu zapewnienia jak najbardziej rzetelnych i wiarygodnych wyników opis wybranych zmiennych poddany był ocenie zaproszonych ekspertów (patrz na listę ekspertów w Aneksie II). W przypadku wybranej grupy krajów końcowy raport recenzowali niezależni eksperci. Ryzyka pluralizmu mediów badane są w czterech głównych obszarach: Ochrony Podstawowej, Pluralizmu Rynkowego, Niezależności Politycznej oraz Inkluzywności Społecznej. Wyniki stanowią rezultat pomiaru wielu wskaźników w ramach każdego tematycznego obszaru badań (zob. Tab 1).

Wymiar cyfrowy

Środowisko cyfrowe w Monitorze nie jest postrzegane jako wyizolowany obszar, ale jako domena ściśle powiązana z tradycyjnymi mediami, a także funkcjonującymi zasadami pluralizmu mediów i wolności słowa. Niezależnie od tego ryzyka pluralizmu w obszarze cyfrowym zostały wyszczególnione i opracowane oddzielnie. Raport końcowy zawiera specjalną część poświęconą analizie ryzyka w zakresie cyfrowego środowiska newsowego.

Obliczanie ryzyka.

Wyniki pomiaru w każdym obszarze tematycznym, a także każdy wskaźnik, przedstawiane są w skali od 0 do 100 %.

Wynik pomiędzy 0 i 33 % wskazuje niski poziom ryzyka,
wynik pomiędzy 34 i 66% wskazuje średni poziom ryzyka
a wynik pomiędzy 67 a 100 % wysoki poziom ryzyka.

W procesie pomiaru wynik na poziomie 0% oblicza się domyślnie jako 3% a wynik 100% jako 97% w celu uniknięcia zniekształcenia danych.

Zmiany metodologiczne

W każdej edycji MPM, CMPF uaktualnia i dopasowuje kwestionariusz na bazie oceny narzędzia po jego zastosowaniu, wynikach poprzedniego procesu gromadzenia danych oraz pozyskania nowych danych. W 2023 nie wprowadzono żadnych zasadniczych zmian w kwestionariuszu MPM z wyjątkiem wskaźników Przejrzystości własności mediów, Pluralizmu na rynkach cyfrowych oraz Niezależności redakcyjnej od wpływów komercyjnych i właścicieli (obszar Pluralizmu Rynkowego), a także Ochrony przed dezinformacją i nienawistną mową (obszar Inkluzyjności Społecznej). Z tego względu wyniki otrzymane dla tych wskaźników nie są w pełni porównywalne z poprzednią edycją MPM. Zmiany metodologiczne wyjaśnione są na stronie MPM <http://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/>

W obszarze Pluralizmu rynkowego mediów zmieniły się nazwy trzech wskaźników. Poprzedni wskaźnik „Koncentracja Mediów Newsowych” został zastąpiony wskaźnikiem „Pluralizm Dostawców Medialnych”; wskaźnik „Platformy Online i Wdrożenie Polityki Konkurencji” został nazwany jako „Pluralizm na Rynkach Cyfrowych”; „Wpływ Komercyjny i Właścicieli na Treści Redakcyjne” został nazwany jako „Niezależność Redakcyjna od Wpływów Komercyjnych i Właścicieli.”

Zastrzeżenia

Treść raportu nie musi odzwierciedlać poglądów CMPF, ani członków Grupy Ekspertów. Wyraża ustalenia zespołów krajowych, które są wynikiem gromadzenia i analizy danych, a także opisu zawartego w autorskim raporcie. W związku z aktualizacją i uzupełnianiem kwestionariusza, wyniki MPM 2021 nie mogą być w pełni porównywalne z poprzednimi edycjami MPM. Więcej szczegółów można pozyskać na stronie: <http://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/> .

2. Wstęp

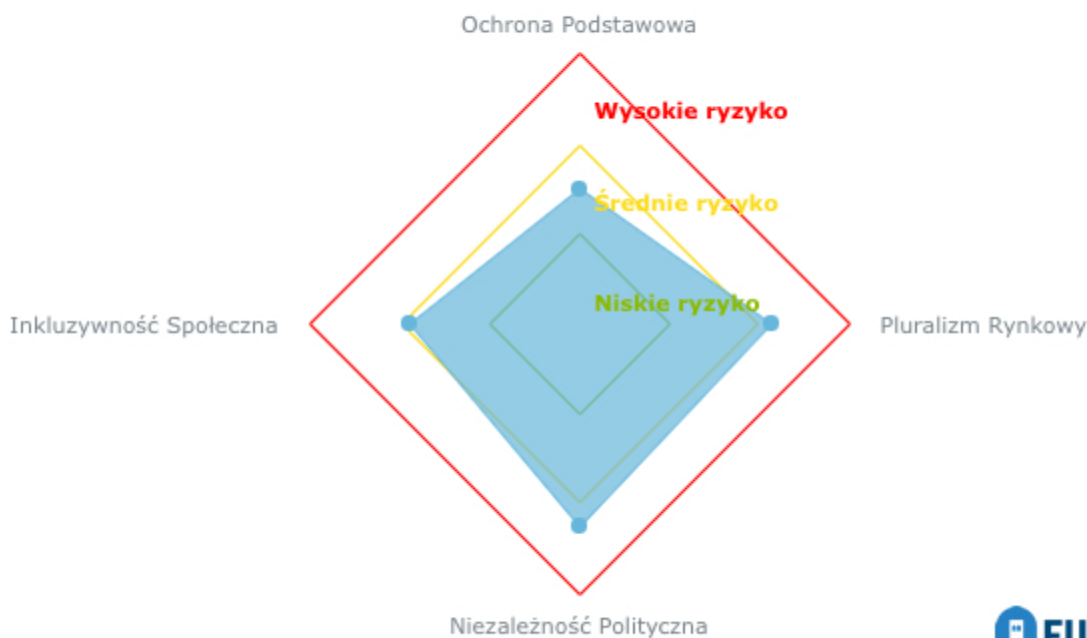
- **Populacja:** Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) na obszarze Polski - 312 685 km² - zamieszkiwało w styczniu 2023 r. 37,77 mln osób (GUS, 2023 A). Od 2012 roku liczba ludności kraju stale spada, głównie z powodu obniżającego się wskaźnika urodzeń.
- **Języki:** Językiem urzędowym zgodnie z Konstytucją RP jest język polski (Konstytucja RP, art. 27).
- **Mniejszości:** Stosunkowo jednorodna struktura etniczna i językowa zmienia się obecnie pod wpływem fal migracji. Państwo oficjalnie uznaje dziewięć mniejszości narodowych, cztery grupy etniczne i jedną społeczność posługującą się językiem regionalnym (kaszubskim) (Ustawa z 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym). Według UNHCR od 24 lutego 2022 r. granicę z Polską przekroczyło 9 036 773 uchodźców ukraińskich, a 1 563 386 uchodźców z Ukrainy zgłosiło się do ochrony tymczasowej w ramach krajowego programu ochrony (UNHCR, 2023). Już przed wojną GUS szacował populację Ukraińców na 1,351 mln, wyróżniając ich jako największą grupę cudzoziemców mieszkających w Polsce (GUS, 2020).
- **Sytuacja ekonomiczna:** Od 2020 r. sytuacja ekonomiczna w Polsce jest mniej stabilna i mniej przewidywalna. W 2022 r. wzrost PKB wyniósł 4,9% (GUS, 2023B). Jednocześnie stopa inflacji w 2022 r. osiągnęła 14,4% i był to najwyższy poziom od 1997 r. (GUS, 2023C). Badanie przeprowadzone przez IBRiS w czerwcu 2022 r. wykazało, że 31% polskich gospodarstw domowych ogranicza wydatki na żywność, a 26% planuje zużywać mniej energii (Kość, 2022).
- **Sytuacja polityczna:** W 2022 r. w Polsce nie odbyły się żadne wybory, a kolejne wybory parlamentarne zaplanowano na jesień 2023 r. Sytuacja polityczna kształtowana jest przez skumulowany efekt powiązanych ze sobą kryzysów, takich jak gospodarcze skutki pandemii, rosyjska inwazja na Ukrainę, związany z nią wzrost cen paliw, przerwanie łańcuchów dostaw oraz bezprecedensowy wzrost inflacji. Komisja Europejska odłożyła w czasie przekazanie środków z unijnego funduszu odbudowy po koronawirusie ze względu na reformę sądownictwa podważającą zasady praworządności. W 2023 r. parlament przyjął ustawę, która jest odpowiedzią na „kamienie milowe” uzgodnione między Warszawą a Brukselą. Projekt przenosi sądowe sprawy dyscyplinarne z Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego (pod politycznym wpływem rządu) do Naczelnego Sądu Administracyjnego, postrzeganego jako bardziej niezależny (Cieński, 2022). Jednak w lutym 2023 r. prezydent Duda przekazał ustawę do Trybunału Konstytucyjnego, który ma rozstrzygnąć, czy jest ona zgodna z Konstytucją RP. W marcu 2022 i lutym 2023 roku Polskę odwiedził prezydent USA Joe Biden, który zapewnił o wsparciu dla Ukrainy i uznał zaangażowanie Polski jako jednego z głównych ośrodków dystrybucji pomocy wojskowej i humanitarnej dla Ukrainy. Otwartość na ukraińskich uchodźców, uciekających przed konfliktem, wzmocniła międzynarodową pozycję Polski (Szczerbiak, 2023). Jednocześnie straż graniczna nadal stosuje kontrowersyjną metodę „wypychania uchodźców” (głównie z krajów Bliskiego Wschodu i Afryki) z Polski. Próby przekroczenia granicy polsko-białoruskiej w tych trudnych warunkach zakończyły się w wielu przypadkach utratą życia.
- **Rynek mediów:** Krajobraz polskich mediów informacyjnych nadal składa się ze skonsolidowanych sieci telewizyjnych, słabnących, ale wciąż wpływowych grup prasowych, rozwijających się portali informacyjnych i startupów, oferujących komentarze dziennikarskie, śledztwa dziennikarskie, factchecking i analizy. W 2022 r. warunki ekonomiczne były nadal niestabilne. Przychody z reklam wzrosły o 6,9% w sektorze internetowym, 4% w sektorze radiowym i spadły o 7,1% w sektorze

czasopism, 1,4% w sektorze dzienników i o 1,1% w sektorze telewizyjnym (nowymarketing.pl, 2023). Niektórym mediom informacyjnym udało się pozyskać prenumeratorów swoich wydań cyfrowych, w tym tytułom jakościowym takim jak Rzeczpospolita (40 % sprzedaży); Dziennik Gazeta Prawna (55% sprzedaży) i Puls Biznesu (70% sprzedaży) (wirtualnemedial.pl, 2022). W lutym 2023 roku Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji, uchylający decyzję UOKiK w sprawie przejęcia holdingu radiowego Eurozet przez grupę Agora. W styczniu 2021 r. UOKiK zablokował fuzję, argumentując, że przejęcie mogłoby doprowadzić do utworzenia duopolu na polskim rynku radiowym (uokik.gov.pl; 2021A). Decyzja UOKiK spotkała się z szeroką krytyką, ponieważ ten sam regulator szybko wyraził zgodę na przejęcie grupy Polska Press przez państwowy Orlen. W efekcie Agora nabyła 51% kapitału zakładowego Eurozetu i 51% ogólnej liczby głosów (agora.pl; 2023) przejmując kontrolę nad holdingiem radiowym.

- **Środowisko regulacyjne:** W 2020 i 2021 r. KRRiT wielokrotnie przekładała procedurę odnowienia koncesji na nadawanie dla TVN24, a później dla należącego do tej samej grupy TVN/Discovery TVN7. Grupa złożyła skargę do sądu i w kwietniu 2022 r. warszawski wojewódzki sąd administracyjny wydał drugi wyrok w sprawie, stwierdzając, że „doszło do bezczynności organu, która miała charakter rażącego naruszenia prawa” (Ptak, 2022). Decyzja ta dowiodła, że realizacja polityki koncesyjnej przez KRRiT była bardzo problematyczna, o czym przekonywało już wielu ekspertów. Jednak w 2022 i na początku 2023 r. kontrowersyjne procedury koncesyjne były nadal kontynuowane. W 2022 r. kanał HGTV należący do grupy TVN złożył wniosek o przedłużenie koncesji. Przewodniczący KRRiT zlecił wykonanie ekspertyzy w sprawie rzekomego „handlu koncesjami” przez grupę TVN. Sprawa ma najprawdopodobniej związek z wcześniejszą zmianą nazwy kanału z TVN Meteo na HGTV, która poprzednio była zaakceptowana przez KRRiT (wirtualne media, 2023). Stanowi to kolejny przykład presji regulacyjnej wykraczającej poza zakres bezstronnego działania regulacyjnego. W 2022 r. dyskurs publiczny w Polsce zdominowała również debata o ewentualnym nadużyciu uprawnień w związku z wykorzystaniem programu szpiegowskiego Pegasus do inwigilacji osób związanych z opozycją polityczną i wymiarem sprawiedliwości. We wrześniu 2022 r. grupa pięciu polskich prawników i działaczy zajmujących się prawami człowieka złożyła skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie podsłuchów i masowego gromadzenia danych przez agencje bezpieczeństwa (Quell, 2022).
- **COVID-19:** W 2022 roku pandemia COVID-19 i podjęte w walce z nią działania polityczne miały słabszy wpływ na warunki życia i gospodarki niż w 2021 r. Niemniej jednak niektóre sytuacje odcisnęły się na debacie publicznej. Jedną z nich był przypadek gróźb śmierci skierowanych do ministra zdrowia, Adama Niedzielskiego, w grudniu 2022 r., co najprawdopodobniej spowodowane było promowaniem przez niego szczepień dzieci. Groźby śmierci rozpowszechniał kanał „Rodacy.TV” oraz organizacja „Rodacy Kamraci” (o charakterze prorosyjskim i faszystowskim). W 2022 roku można było zaobserwować również większą tolerancję wobec wypowiedzi podważających zagrożenia wywołane COVID-19 i kwestionujących skuteczność szczepionek w niektórych mediach.
- **Wojna w Ukrainie:** W 2022 r. wojna w Ukrainie wpłynęła na środowisko medialne w Polsce. Od lutego i marca wiele mediów informacyjnych, w tym wiodące portale informacyjne, agencja informacyjna PAP i inne, uruchomiło serwisy informacyjne w języku ukraińskim dla uchodźców. Zatrudniając zarówno polskich, jak i ukraińskich dziennikarzy lub studentów dziennikarstwa, serwisy te wypracowały model komunikacji, który tworzy pomocną przestrzeń wzmacniającą partycypację, wymianę doświadczeń, integrację oraz dostarcza praktycznych porad.

3. Wyniki zebranych danych: ocena zagrożeń dla pluralizmu mediów

Polska: Obszary zagrożenia pluralizmem mediów

JS chart by amCharts

EUI CENTRE FOR MEDIA
PLURALISM AND
MEDIA FREEDOM
MPM 2023

Pomiar MPM z 2022 r. pokazuje, że w porównaniu z rokiem poprzednim zagrożenia dla pluralizmu mediów w Polsce spadły w obszarze Ochrony podstawowej (z 57 do 50%) i Pluralizmu rynkowego (z 76 do 71%). Ryzyko nieznacznie wzrosło w obszarze Niezależności politycznej (z 74 do 75 %) oraz w obszarze Inkluzywności społecznej (z 62 % do 63 %). Ogólnie rzecz biorąc, obszary Ochrony podstawowej i Integracji społecznej charakteryzują się średnim poziomem ryzyka, podczas gdy obszary Pluralizmu rynkowego i Niezależności politycznej – wysokim poziomem ryzyka.

Ochrona podstawowa

Jednym z obszarów, które nadal kumulują strukturalne i złożone ryzyka dla całego środowiska medialnego w Polsce, jest brak niezależności organu regulacyjnego ds. mediów, KRRiT (KRRiT). W 2022 r. wskaźnik Niezależności i skuteczności organów regulacyjnych mediów wzrósł do górnej granicy średniego ryzyka (62%). Powołany w październiku 2022 r. nowy skład KRRiT odzwierciedla wysoki poziom upolitycznienia i kontroli. Kilka przykładów działań KRRiT (np. organizowanie posiedzeń KRRiT za zamkniętymi drzwiami, wszczynanie postępowań sankcyjnych wobec grupy TVN i Tok FM [NOTA_3127] i inne) sygnalizuje, że organ regulacyjny ze wzmożoną siłą atakuje media krytyczne wobec rządu (KRRiT, 2023).

Wskaźnik Profesjonalizmu dziennikarskiego, standardów i ochrony spadł z 55 do 48% w 2022 r., ale nadal nie osiągnął poziomu z 2019 r. (26% – niskie ryzyko). W ciągu ostatnich trzech lat nastąpiły kompleksowe zmiany, których skutkiem w coraz większym stopniu staje się efekt mrozący godzący w pracę dziennikarzy oraz mediów informacyjnych w Polsce. Zniesławienie i znieważenie są nadal czynami karalnymi w Polsce, zagrożonymi karą pozbawienia wolności. Kontrowersyjny i otwarcie krytykowany art. 212 Kodeksu Karnego jest nadal stosowany, często z niejednoznaczną interpretacją przez sędziów. Jak zaobserwowano w ubiegłym roku, media krytyczne wobec rządu doświadczyły ostrzejszych form nacisku, takich jak sankcje regulacyjne, sprawy o zniesławienie lub znieważenie osób publicznych, stosowane były też inne działania

prawne, w tym spadające pod kategorię SLAPP (postępowania prawne przeciwko podmiotom działającym w interesie publicznym). W 2022 r. Polska wraz z Serbią i Włochami została nominowana do tytułu „kraje roku SLAPP” za stworzenie „najkorzystniejszych warunków” dla procesów sądowych przeciwko podmiotom działającym w interesie publicznym w latach 2021-2022 przez koalicję organizacji pozarządowych, w tym RSF/RWB (wyborcza.pl, 2022).

Pluralizm rynkowy

W obszarze przejrzystości własności mediów nastąpiła pewna poprawa w 2022 r.: poziom ryzyka dotyczący przejrzystości własności mediów zmniejszył się z 63 do 50%, w związku z wejściem w życie Ustawy z 11 sierpnia 2021 r. (Dz. U. 2021 poz. 1676), wprowadzającej zmiany w Ustawie o radiofonii i telewizji z 1992 r. Nowe zasady podnoszące standardy przejrzystości własności mediów zobowiązują nadawców (art. 14a), dostawców VOD (art. 47c) oraz platformy udostępniania wideo (art. 47m) do udostępniania informacji o wspólnikach, akcjonariuszach i beneficjentach rzeczywistych do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (CRBO) oraz na ich stronach internetowych. Warto jednak podkreślić, iż dostęp do informacji o finalnych właścicielach, sprawujących faktyczną kontrolę, nie jest automatycznie dostępny dla użytkowników w przypadku niektórych mediów.

Wskaźnik Pluralizmu dostawców mediów osiągnął drugi najwyższy wynik na skali zagrożenia - 90%, w 2022 r. nawet nieco wyższy niż w 2021 r. Również wskaźnik Pluralizmu na rynkach cyfrowych wykazał bardzo wysokie ryzyko (83%). Wyniki te są efektem splotu kilku czynników: wysokiego poziomu koncentracji własności na rynkach sektorów medialnych, braku aktualnych i wiarygodnych danych rynkowych (zwłaszcza dotyczących przychodów z reklam na cyfrowych rynkach informacyjnych) oraz praktyki wdrożenia przepisów dotyczących konkurencji, słabo uwzględniających specyfikę cyfrowych rynków informacyjnych.

Niezależność polityczna

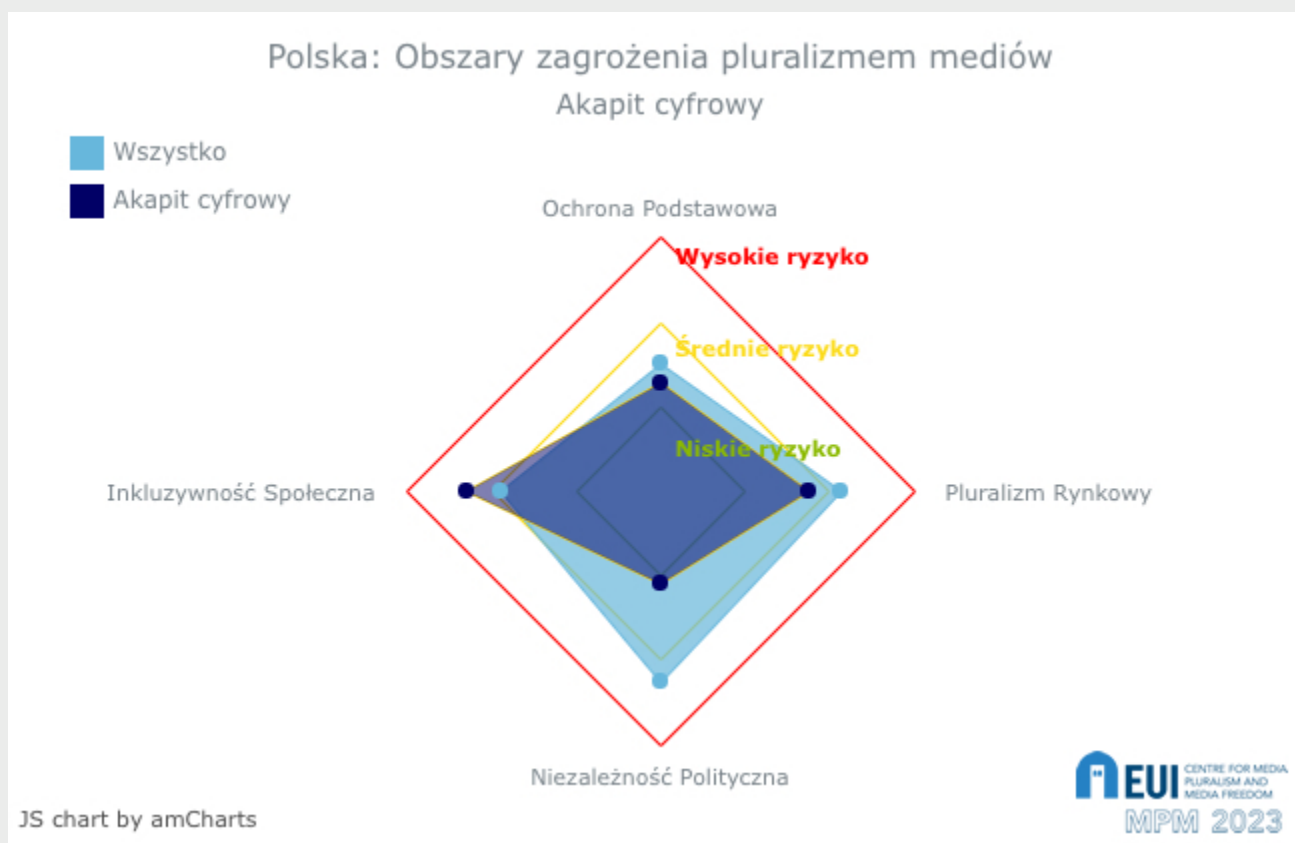
Najwyższy poziom zagrożenia w 2022 roku pokazuje wynik pomiaru Niezależności politycznej mediów (96%). Wskaźnik ten odzwierciedla zarówno uwarunkowania regulacyjne, jak i różne aspekty stosowania regulacji oraz konkretnych działań w praktyce. Również wskaźnik Niezależności mediów publicznych prezentuje wysoki poziom ryzyka (83%). W 2022 r. media publiczne w Polsce znajdowały się pod silną kontrolą polityczną, stały się bardziej scentralizowane pod względem zarządzania, zarządy zarówno PR, jak i TVP skurczyły się do jednej osoby, pełniącej jednocześnie funkcję prezesa. We wrześniu 2022 Mateusz Matuszkowicz zastąpił Jacka Kurskiego na stanowisku dyrektora generalnego TVP. Kurski skomentował zmianę na Twitterze, stwierdzając, że jest to „wynik decyzji mojego środowiska politycznego”, przyznając tym samym, że powoływanie/odwoływanie szefów TVP odbywa się pod bezpośrednią kontrolą polityczną (wyborcza.pl, 2022B). Z dostępnych raportów wynika, że w latach 2016-2022 finansowanie mediów publicznych z budżetu państwa wzrosło ponad sześciokrotnie (OKO.press, 2021; KRRiT, 2022A; 2022B), co jest wysoce nieproporcjonalne w porównaniu z sytuacją innych mediów informacyjnych w Polsce, mierzących się z po-covidowym kryzysem, galopującą inflacją i próbami osiągnięcia długoterminowej stabilności.

Ryzyko Regulacji zasobów i wsparcia mediów przez państwo wzrosło do 67% w 2022 r., przekraczając tym samym próg wysokiego ryzyka. Asymetryczna dystrybucja reklamy państwowej nadal daje silną przewagę mediom sympatyzującym z rządem. Ta forma nieproporcjonalnego wsparcia ma konsekwencje strukturalne dla całego rynku medialnego, zwłaszcza gdy zwykle wydatki na reklamę są wzmacniane dodatkowymi funduszami, jak to miało miejsce w przypadku specjalnych kampanii przeciwko COVID-19. Dane z różnych kampanii proszczepionkowych przeprowadzonych w latach 2020-2022 sugerują, że niektóre podmioty medialne miały znaczną przewagę nad innymi, podczas gdy media krytycznie nastawione do rządu zostały całkowicie wyłączone z tego strumienia finansowania.

Inkluzywność społeczna

Wskaźnik Mediów lokalnych/regionalnych i środowiskowych wykazał najwyższe ryzyko w obszarze Inkluzywności społecznej (71%), z powodu kilku czynników. Należą do nich: spadek udziału programów lokalnych w mediach publicznych i TVP w latach 2015-2021 (KRRiT, 2022A; 2022B), znacząca dominacja rynkowa grupy Polska Press, stanowiąca strukturalne zagrożenie dla rynku lokalnego i regionalnego oraz rosnący trend wydawania przez samorządy lokalnej „prasy” ze środków publicznych. Media środowiskowe, podobnie jak w poprzednich latach, nie są prawnie uznane w Polsce jako trzeci sektor non-profit, z wyjątkiem niewielkiej grupy „nadawców społecznych” (zgodnie z art. 4 ust. 10 ustawy o radiofonii i telewizji z 1992 r.). Wskaźnik Reprezentacji mniejszości w mediach osiągnął niższe ryzyko niż w 2021 r. – 49% głównie z powodu wzrostu liczby godzin audycji wyprodukowanych dla prawnie uznanych mniejszości w Polskim Radiu w 2021 r., a także w Telewizji Polskiej (KRRiT, 2022A; 2022B). Ilość programów dla mniejszości, w tym również prawnie nieuznawanych, pozostaje nadal niewystarczająca.

Focus on the digital environment

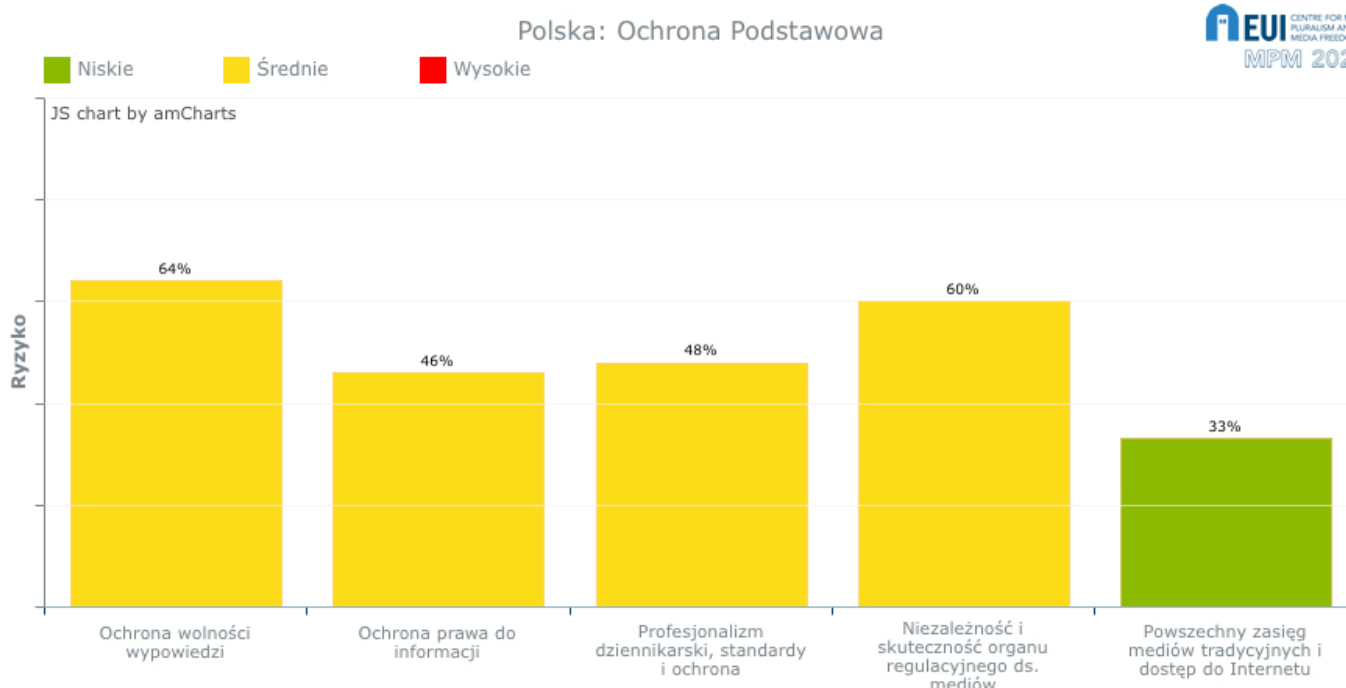
Wskaźniki cyfrowe pokazują ogólnie niższe wyniki w obszarach Ochrony podstawowej (43 %), Pluralizmu rynkowego (58 %) oraz Niezależności politycznej (36 %), plasując się we wszystkich tych obszarach w kategorii średniego ryzyka. W obszarze Inkluzywności społecznej wskaźniki cyfrowe przekroczyły ogólny wynik, wynosząc 76%, a zatem wskazując na wysokie ryzyko.

Kwestia, która znalazła odzwierciedlenie w kilku wskaźnikach cyfrowych, dotyczy procedowania projektu Ustawy o komunikacji elektronicznej. Projekt ustawy ma na celu implementację unijnej dyrektywy ustanawiającej Europejski kodeks łączności elektronicznej (Dyrektywa (UE) 2018/1972), która ma się zakończyć latem 2023 r. Zdaniem krytyków projekt wprowadza obowiązek udostępniania danych przez firmy telekomunikacyjne organom bezpieczeństwa państwa, przy jednoczesnym braku odpowiedniej ochrony danych osobowych. Fundacja Panoptykon zauważyła, że jeszcze przed

wejściem w życie ustawy – w 2021 r. – polskie służby miały dostęp do danych obywateli aż w 1,82 mln przypadkach, a zweryfikowani w ten sposób użytkownicy nigdy się o tym nie dowiedzieli i prawdopodobnie nie dowiedzą (Izdebski i Musidłowska, 2023). Nieuzasadnione użycie oprogramowania szpiegującego Pegasus przeciwko opozycjnemu politykowi, adwokatowi i prokurator poruszyło opinię publiczną już w 2022 r., kiedy do mediów dotarło więcej szczegółów dotyczących przypadków inwigilacji i rozpoczęła się debata w Parlamencie Europejskim na ten temat.

3.1. Ochrona Podstawowa (50% - Średnie ryzyko)

Wskaźniki obszaru Ochrony Podstawowej przedstawiają fundamentalne zasady regulacyjne sektora mediów we współczesnych demokracjach. Obszar obejmuje pomiar ryzyka w takich kwestiach jak istnienie i skuteczność wdrożenia regulacyjnych gwarancji dotyczących wolności słowa i prawa do informacji; status dziennikarzy w każdym kraju, w tym poziom ich ochrony i warunki pracy; niezależność i skuteczność krajowych instytucji regulacyjnych zajmujących się regulacją sektora mediów; oraz zasięg mediów tradycyjnych i dostęp do Internetu.

Ogólny pomiar dla całego obszaru wyniósł 50% (ryzyko średnie). Największe zagrożenia przejawiają się we wskaźnikach Ochrony wolności wypowiedzi (64%) oraz Niezależności i skuteczności organu regulacyjnego ds. mediów (62%). Najniższy poziom ryzyka dotyczy wskaźnika Powszechny zasięg mediów tradycyjnych oraz dostęp do Internetu i jest on taki sam jak w ubiegłym roku (33%).

Stosunkowo wysoki poziom średniego ryzyka w przypadku Ochrony wolności wypowiedzi wynika z kilku bieżących kwestii. Kryminalizacja zniesławienia nadal wpływa na codzienną pracę dziennikarzy. Wysoce kontrowersyjny i otwarcie krytykowany artykuł 212 Kodeksu karnego (Kodeks karny z 1997 r.) jest stale używany do uciszenia dziennikarskiej krytyki i dochodzeń. W 2022 roku procedowane przypadki obejmowały sprawy przeciwko Ewie Siedleckiej, Jarosławowi Sidorowiczowi i Pawłowi Figurskiemu, Grzegorzowi Rzeczkowskiemu oraz dwie sprawy przeciwko Tomaszowi Piątkowi. W 2022 roku Piotr Stasiński z GW zauważył: „Wyborcza mierzy się obecnie z blisko 100 sprawami cywilnymi i karnymi o zniesławienie i oszczerstwo (i wartość ta wciąż rośnie), kilka z nich na podstawie niesławnego artykułu 212 Kodeksu karnego, co jest czasochłonnym i absorbującym doświadczeniem dla organizacji medialnej, jej prawników, dziennikarzy i redaktorów” (Stasiński, 2022). Inne bieżące problemy to brak bezpieczeństwa prawnego, kontrola polityczna mediów publicznych, zmiany personalne w redakcjach należącej do Orlenu Polska Press oraz opóźnienia w udzielaniu koncesji.

Ocena poziomu Ochrony prawa do informacji spadła z 63% w 2021 r. do 46% w 2022 r., głównie z powodu stabilizacji sytuacji na granicy polsko-białoruskiej (jesienią 2021 r. wprowadzono zakaz wstępu dla mediów na tym obszarze). Jednocześnie dziennikarze wciąż często i systematycznie spotykają się z różnymi formami odmowy dostępu do informacji publicznej. Ograniczenia obejmują np. brak odpowiedniej jednostki na szczeblu administracji publicznej odpowiedzialnej za ułatwianie dostępu do informacji publicznej;

udzielanie odpowiedzi na niewielką część próśb o przekazanie informacji (np. Ministerstwo Sprawiedliwości według dziennikarzy odpowiada tylko na jedną trzecią takich próśb); odmawianie dostępu do informacji ze względu na „przetwarzanie” odpowiednich danych, a co za tym idzie, konieczność udawadniania przez dziennikarzy, że poszukają informacji w interesie publicznym (press.pl; 2022). W sprawozdaniu z misji Parlamentu Europejskiego z 2022 r. w Polsce zauważono, że: „Dziennikarze zgłaszali sprawy, w których odpowiedzi prokuratury trwają dłużej niż 4 lata” (Parlament Europejski, 2022). Na początku 2023 r. Komisja Europejska podjęła decyzję o skierowaniu sprawy przeciwko Polsce i siedmiu innym państwom członkowskim do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w związku z brakiem transpozycji oraz brakiem zawiadomienia o krajowych środkach transponujących do prawa krajowego dyrektywę w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa (dyrektywa (UE) 2019/1937)(whistleblowingmonitor.eu; 2023).

W porównaniu z rokiem poprzednim ryzyko we wskaźniku Profesjonalizm dziennikarski, standardy i ochrona spadło z 55% do 48%. Żaden dziennikarz nie zginął w 2022 r. z powodu wykonywania swojej pracy w Polsce, ale ABW (Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego) aresztowała hiszpańskiego dziennikarza Pablo Gonzáleza w lutym 2022 r. i oskarżyła o szpiegostwo na rzecz rosyjskiego wywiadu wojskowego GRU. Pomimo wezwań Międzynarodowej i Europejskiej Federacji Dziennikarzy do bezwłocznego uwolnienia Gonzáleza, sąd w lutym 2023 roku po raz czwarty przedłużył tymczasowe aresztowanie Gonzáleza, skazując go na kolejne trzy miesiące więzienia (ifj.org, 2023). Warunki pracy polskich dziennikarzy ustabilizowały się po okresie pandemii COVID-19, jednak w niektórych obszarach pracownicy redakcji nadal wystawieni są na nowe lub nieustające formy presji, w tym również postępowania prawne przeciwko podmiotom działającym w interesie publicznym (SLAPP), wielozadaniowość i mobbing. W maju 2022 r. ujawniono skandal związany z toksyczną kulturą pracy w zespole kierowanym przez wieloletniego redaktora naczelnego tygodnika Newsweek, Tomasza Lisa. Lis został zwolniony przez RASP (Ringier Axel Springer Polska) po tym, jak pracownicy ujawnili szkodliwe praktyki ośmieszania i nękania ich przez redaktora naczelnego (Tilles, 2022A).

Wskaźnik Niezależności i skuteczności organu regulacyjnego ds. mediów zanotował kolejny wzrost osiągając 62%. W 2022 roku Sejm, Senat i Prezydent dokonali wyboru nowego składu KRRiT. Czterech z pięciu nowych członków KRRiT reprezentuje partię rządzącą i podlega jej kontroli politycznej. Tygodnik „Polityka” w jednym ze swoich komentarzy zauważa, że taki skład KRRiT wywołuje efekt mrozący wśród dziennikarzy i pracowników mediów (polityka.pl, 2022). Brak niezależności politycznej i bezstronności profesjonalnej pokazują niektóre działania regulacyjne podejmowane przez KRRiT w 2022 r. Nowy Przewodniczący KRRiT zdecydował o zorganizowaniu jednego z posiedzeń KRRiT za zamkniętymi drzwiami (18 października 2022 r.). Inne szeroko krytykowane decyzje to wszczęcie postępowania sankcyjnego wobec grupy TVN za rozpowszechnianie reportażu „Czarno na białym: siła kłamstwa” oraz wyemitowanie reportażu śledczego zarzucającego Janowi Pawłowi II zaniechania w sprawie księży pedofilów. KRRiT wszczęła też śledztwo w sprawie rzekomego „handlu koncesjami” przez grupę TVN. Sprawa ma najprawdopodobniej związek z wcześniejszą zmianą nazwy kanału z TVN Meteo na HGTV, którą poprzednio zaakceptowała KRRiT (wirtualnemediamedia, 2023).

Poziom ryzyka w przypadku Powszechnego zasięgu mediów tradycyjnych i dostępu do Internetu utrzymał się na tym samym poziomie co w ubiegłym roku - 33% i jest jedynym wskaźnikiem o niskim ryzyku we wszystkich mierzonych obszarach. Jeśli chodzi o subwskaźnik pokrycia mediów publicznych, sytuacja nie uległa zmianie w porównaniu z rokiem poprzednim według danych KRRiT (KRRiT, 2022A, 2022B).

Akapit cyfrowy

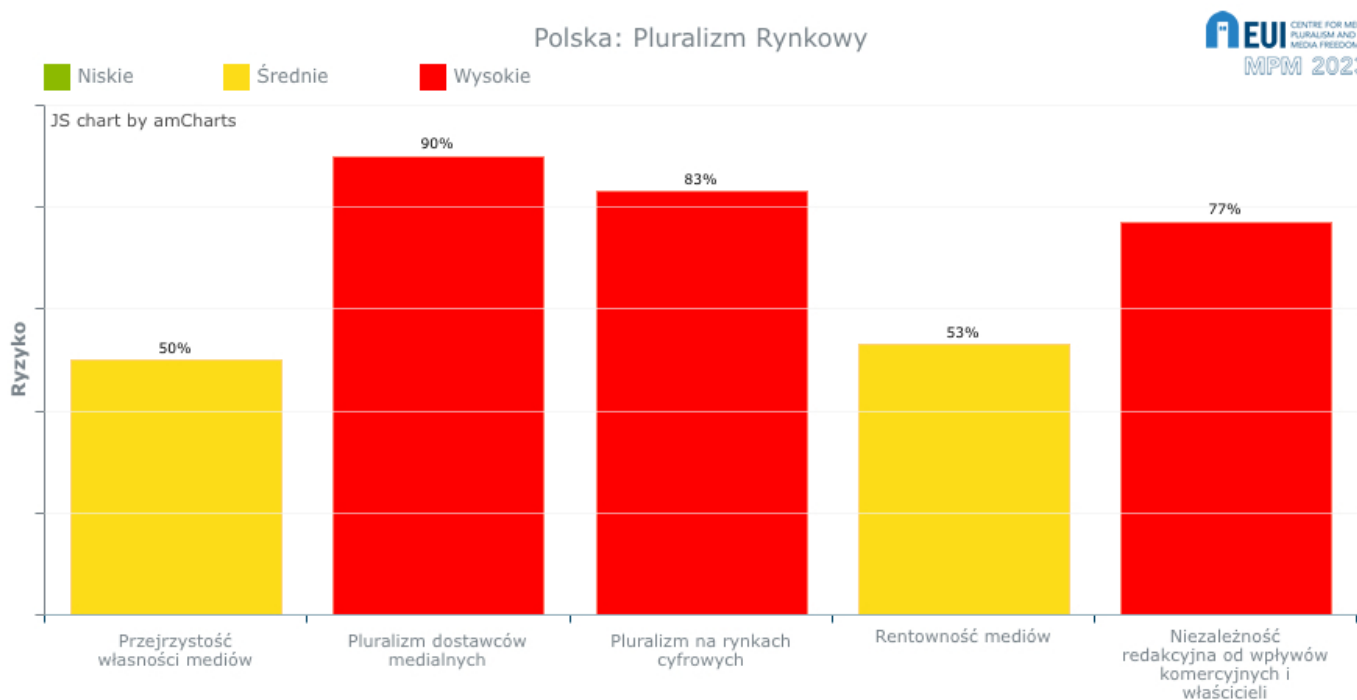
Subwskaźnik cyfrowy **Gwarancja wolności wypowiedzi w Internecie** wyniósł 50%, co stanowi średnie ryzyko. Na początku 2022 roku wprowadzono poprawki do kontrowersyjnego projektu ustawy o wolności słowa w internetowych serwisach społecznościowych, zaproponowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości, po czym zatrzymano dalsze procedowanie (Ministerstwo Sprawiedliwości, 2020). Kolejny ważny projekt ustawy – Prawo komunikacji elektronicznej - jest w toku legislacyjnym i ma zostać ostatecznie przyjęty latem 2023 roku. Projekt ma na celu wdrożenie dyrektywy UE ustanawiającej Europejski Kodeks Łączności Elektronicznej. Krytycy podnoszą jednak dwie problematyczne kwestie. Jedną z nich przedstawiana jest przez lokalne i prywatne media, a także niektóre organizacje konsumenckie, które twierdzą, że nowe przepisy osłabią konkurencję i ograniczą dostęp do kanałów prywatnych, lokalnych i niszowych. KRRiTV bowiem wybierze 30 kanałów, które muszą być obowiązkowo emitowane przed dostawców (polskieradio.pl, 2023). Po drugie, projekt ustawy wprowadza obowiązek udostępniania danych organom bezpieczeństwa państwa i w ten sposób stwarza warunki do prowadzenia czynności w ramach „kontroli operacyjnej”. Krzysztof Izdebski i Marta Musidłowska argumentują, że projekt w większym stopniu narusza podstawowe wartości Unii Europejskiej niż je realizuje (Izdebski i Musidłowska, 2023).

Subwskaźnik Bezpieczeństwo cyfrowe dziennikarzy osiągnął 50%, podobnie subwskaźnik Dziennikarstwo i ochrona danych 50%, oba sygnalizując średnie ryzyko. Większość istotnych aspektów dotyczących przechowywania danych jest częścią przepisów RODO wdrożonych w Polsce w 2018 r., ale kilka innych ustaw określa warunki, na jakich dane są przechowywane (m.in. opisany powyżej projekt ustawy – Prawo komunikacji elektronicznej). W 2022 r. w Polsce dyskutowano też o ewentualnych nadużyciach uprawnień w związku z wykorzystaniem programu Pegasus w celach inwigilacji osób związanych z opozycją polityczną, sądownictwem i prokuraturą.

Subwskaźnik cyfrowy dotyczący Zasięgu Internetu szerokopasmowego wyniósł 50%, z kolei subwskaźnik Dostęp do Internetu wyniósł 0%, a Neutralność sieci 33%. Pokazuje to, że sytuacja w tych kwestiach uległa poprawie, zwłaszcza w zakresie dostępu do Internetu. Brak ryzyka w tym obszarze wynika z faktu, że odsetek płatnego dostępu do Internetu szerokopasmowego w Polsce osiągnął 92%, a średnia prędkość łącza internetowego w 2022 r. wyniosła 56 Mb/s. Niskie ryzyko w przypadku neutralności sieci wynika z obowiązujących zabezpieczeń regulacyjnych (art. 209 ust. 29 a i art. 192 ust. 5aa znowelizowanego w 2017 r. Prawa telekomunikacyjnego) oraz związane jest z wdrożeniem Rozporządzenia 2015/2120 w sprawie dostępu do otwartego Internetu oraz z cyklicznym raportowaniem na temat zgodności polskiego rynku z tym rozporządzeniem (UKE, 2022).

3.2. Pluralizm Rynkowy (71% - Wysokie ryzyko)

Obszar Pluralizmu Rynkowego skupia się na ekonomicznych ryzykach pluralizmu mediów, odnosząc się do transparentności mediów, koncentracji własności mediów, ciągłości i rentowności przemysłu mediowego; oraz presji komercyjnej na dziennikarstwo. Pierwszy wskaźnik analizuje skuteczność narzędzi regulacyjnych dotyczących transparentności własności mediów. Niski poziom lub brak konkurencji oraz pluralizmu zewnętrznego jest analizowany oddzielnie dla mediów newsowych (dotyczy produkcji newsów) oraz platform online (będących "bramami dostępu" do newsów). Przedmiotem analizy jest oddzielnie koncentracja pozioma, krzyżowa; koncentracja rynku reklamy online oraz egzekwowanie polityki dotyczącej konkurencji. Wskaźnik rentowności mediów analizuje trendy przychodów i zatrudnienia w mediach w odniesieniu do PKB. Ostatni wskaźnik odnosi się do pomiaru ryzyka ujawniającego się w presji na produkcję treści redakcyjnej zarówno ze strony właścicieli jak i innych aktorów rynku z powodów komercyjnych.

Ogólny wynik dla tego obszaru wynosi 71% (wysokie ryzyko). Największe ryzyko wykryto we wskaźnikach związanych z koncentracją: Pluralizm dostawców medialnych (90 %) i Pluralizm na rynkach cyfrowych (83 %). Najniższe ryzyko zmierzono dla wskaźników Rentowności mediów (53 %) i Przejrzystości własności mediów (50 %), przy czym oba osiągnęły średni poziom ryzyka. Wskaźnik Niezależności redakcyjnej od wpływów komercyjnych i właścicieli wykazał wysoki poziom ryzyka (77 %), ale jest on niższy niż w roku poprzednim (90 %).

Jak zauważono we wstępie, wskaźnik **Przejrzystości własności mediów** obniżył się do 50%, głównie z powodu wejścia w życie ustawy z 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji z 1992 r., która poprawiła zasady przejrzystości dla niektórych nadawców. Znowelizowana ustawa wymaga od nadawców (art. 14a), dostawców VOD (art. 47c) oraz platform udostępniania wideo (art. 47m), zamieszczania informacji o wspólnikach, akcjonariuszach i beneficjentach rzeczywistych ich spółek w Centralnym Rejestrze Beneficjentów Rzeczywistych (CRBO) oraz na swoich stronach internetowych. Ponadto wszyscy dostawcy są zobowiązani do ujawniania informacji o prowadzonych przez nich usługach medialnych należących do tego samego podmiotu, takich jak gazety, czasopisma lub platformy udostępniania wideo. Ogólnie rzecz biorąc, organy publiczne mają stosunkowo dobry dostęp do informacji na temat własności mediów informacyjnych. Inaczej jest w przypadku obywateli i użytkowników mediów, którzy w praktyce napotykać ograniczenia przede wszystkim w dostępie do danych finansowych, czy niektórych informacji o

własności, zwłaszcza w przypadku właścicieli finalnych, sprawujących rzeczywistą kontrolę nad danym medium. Ten rozdźwięk w ujawnianiu danych organom publicznym i obywatelom widać również w subwskaźniku Zobowiązań w zakresie sprawozdawczości finansowej, który uzyskał wynik 50%.

Podobnie jak w ubiegłym roku wskaźnik **Pluralizmu dostawców medialnych** osiągnął drugi najwyższy wynik 90% spośród wszystkich wskaźników, w 2022 r. nawet nieco wyższy niż w 2021 r. Wynik ten spowodowany jest wysokim poziomem koncentracji własności na rynkach medialnych z jednej strony, z drugiej zaś sposobem wdrażania prawa konkurencji i ochrony konsumentów. Jeśli chodzi o praktyczne zastosowanie regulacji dotyczących konkurencji, szybka zgoda UOKiK na przejęcie przez Orlen grupy Polska Press w 2021 roku spotkała się z krytyką zarówno prawników (zob. np. Banasiński i Rojszczak, 2021; Bolecki i Jelska, 2021), jak i Rzecznika Praw Obywatelskich. W marcu 2021 r. były RPO, Adam Bodnar, odwołał się od decyzji Prezesa UOKiK do warszawskiego okręgowego sądu ochrony konkurencji i konsumentów. Niemal rok później – 7 czerwca 2022 roku sąd oddalił tę apelację, a nowy RPO, Marcin Wiącek, postanowił nie składać ponownie apelacji. Ta decyzja spotkała się z krytyką niektórych organizacji pozarządowych – np. Media Freedom Rapid Response, które zwróciło się do Marcina Wiącka z prośbą o ponowne rozpatrzenie apelu (mfrr.eu, 2022). W innej sprawie UOKiK zablokował przejęcie holdingu radiowego Eurozet przez grupę Agora w styczniu 2021 r. UOKiK argumentował, że fuzja może stworzyć szkodliwy duopol na polskim rynku radiowym (uokik.gov.pl; 2021A). Ponieważ grupa Agora jest właścicielem mediów krytycznie nastawionych do obecnego rządu, wiele ekspertów uznało ten ruch regulacyjny za umotywowany politycznie. W lutym 2023 roku Sąd Apelacyjny utrzymał w mocy wyrok sądu I instancji, uchylając ostatecznie decyzję UOKiK. W efekcie Agora dostała zielone światło do sfinalizowania przejęcia i nabyła 51 proc. kapitału zakładowego Eurozetu oraz 51 proc. ogólnej liczby głosów (agora.pl; 2023). Innym stałym problemem jest ograniczony publiczny dostęp do aktualnych danych rynkowych. Część danych ilościowych KRRiT podaje w swoich corocznych raportach, ale zwykle dotyczą one sytuacji sprzed dwóch lat. Tym samym w 2020 r. udział rynkowy właścicieli mediów Top4 wyniósł 87,8% w rynku telewizyjnym (TVP, Polsat, TVN Discovery, Puls); 87,25 proc. na rynku VoD (Netflix, Ipla, Player, cda premium) i 87,8 proc. na rynku radiowym (RMF, Eurozet, Time, Agora) (KRRiT, 2022A, 2022B). W przypadku rynku prasowego przychody z reklamy i sprzedaży dla Top4 liczone łącznie wyniosły 58,3% (KRRiT, 2022B).

Wskaźnik dotyczący **Pluralizmu na rynkach cyfrowych** pokazuje wysokie ryzyko (83 %). Wynik ten jest rezultatem kombinacji kilku czynników. Widać to np. w cyfrowym subwskaźniku dotyczącym Egzekwowania prawa konkurencji, który osiągnął najwyższy poziom ryzyka, ponieważ – podobnie jak w zeszłym roku – prawo nie przewidywało szczegółowych zasad dla sektora mediów, w tym uwzględnienia roli platform cyfrowych w zakresie uzależniania mediów informacyjnych od ich rozwiązań strukturalnych. Jeśli chodzi o cyfrowy subwskaźnik Koncentracja platform internetowych, najwyższy poziom ryzyka w tym przypadku wynika z powodu braku publicznie dostępnych danych, które jednocześnie zapewniają przejrzystość i odpowiednie obliczenie udziałów na właściwych rynkach (por. np. IAB, 2022; IAB, 2023). O ile powszechnie wiadomo, że wiodące platformy (zwłaszcza Google i Facebook) zajmują znaczącą pozycję na rynku reklamy internetowej, o tyle bardziej precyzyjne dane, które pozwoliłyby na porównanie VLP z innymi uczestnikami rynku, zwłaszcza na rynku polskim, nie są dostępne bezpłatnie .

Wskaźnik **Rentowność mediów** osiągnął 53%, co oznacza średnie ryzyko – poziom nieco wyższy niż w ubiegłym roku. W porównaniu z 2021 r. sytuacja gospodarcza w 2022 r. okazała się bardziej zmienna i niepewna. Przychody z reklam wzrosły o 6,9% w sektorze internetowym, 4% w sektorze radiowym i spadły o 7,1% w sektorze czasopism, 1,4% w sektorze dzienników oraz o 1,1% w sektorze telewizyjnym (nowymarketing.pl, 2023). Niektórym mediom informacyjnym udało się pozyskać prenumeratorów swoich

wydań cyfrowych, w tym jakościowym dziennikom Rzeczpospolita (40% sprzedaży); Dziennik Gazeta Prawna (55%) i Puls Biznesu (70%) (wirtualnedia.pl, 2022). Interesującym przykładem jest też radio internetowe 357, które 1 stycznia 2023 r. poinformowało, iż jego użytkownicy stali się „największą Społecznością finansującą swoje radio online na świecie” (radio357.pl; 2023). W 2022 roku wiele serwisów informacyjnych zaczęło oferować swoje usługi w języku ukraińskim włączając w ich przygotowanie zespoły ukraińskie lub tłumacząc je z języka polskiego. Ukraińskie serwisy informacyjne pełnią dwie role: dostarczają wiadomości w języku ukraińskim przydatne dla uchodźców w nowym otoczeniu, oraz odgrywają rolę symboliczną – eksponując i wspierając ukraińską społeczność w polskiej sferze publicznej. Sytuację ekonomiczną dziennikarzy freelancerów nadal cechuje niestabilność i niepewność finansowa, wykazując 50% ryzyka w odpowiednim subwskaźniku.

W 2022 r. ryzyko mierzone wskaźnikiem **Niezależność redakcji od wpływów komercyjnych i właścicieli** wyniosło 77%. W tym kontekście warto podkreślić, iż na poziomie prawnym i samoregulacyjnym brakuje jednoznacznych przepisów pozwalających na ujawnienie rzeczywistych lub potencjalnych konfliktów interesów. Zatem brakuje narzędzi, które mogłyby ograniczyć ewentualny wpływ właścicieli mediów na treści redakcyjne. Artykuły sponsorowane (adveroriale) nie są wyraźnie zakazane w ustawie Prawo prasowe z 1984 r. i odpowiednich narzędziach samoregulacyjnych, ale istnieją przepisy dotyczące „reklamy ukrytej” (np. art. 12 ust. 2 ustawy Prawo prasowe z 1984 r.). W 2022 roku, w związku z trudnościami gospodarczymi spowodowanymi pandemią, wojną przeciwko Ukrainie i rosnącą inflacją, media informacyjne znalazły się pod silniejszą presją ekonomiczną. Digital News Report zauważył, że w 2022 roku tylko 20% użytkowników mediów uważało, że polskie media są wolne od nieuzasadnionych wpływów biznesowych lub komercyjnych w Polsce (Makarenko, 2022). To o 3% mniej niż w 2017 r. i wykazuje wyraźną tendencję spadkową. Jeśli chodzi o subwskaźnik Oddzielenia działalności redakcyjnej od komercyjnej, pokazuje on, iż rozproszone zasady samoregulacyjne nie są skutecznie wdrażane ze względu na rozdrobnienie i polaryzację środowiska dziennikarskiego w Polsce.

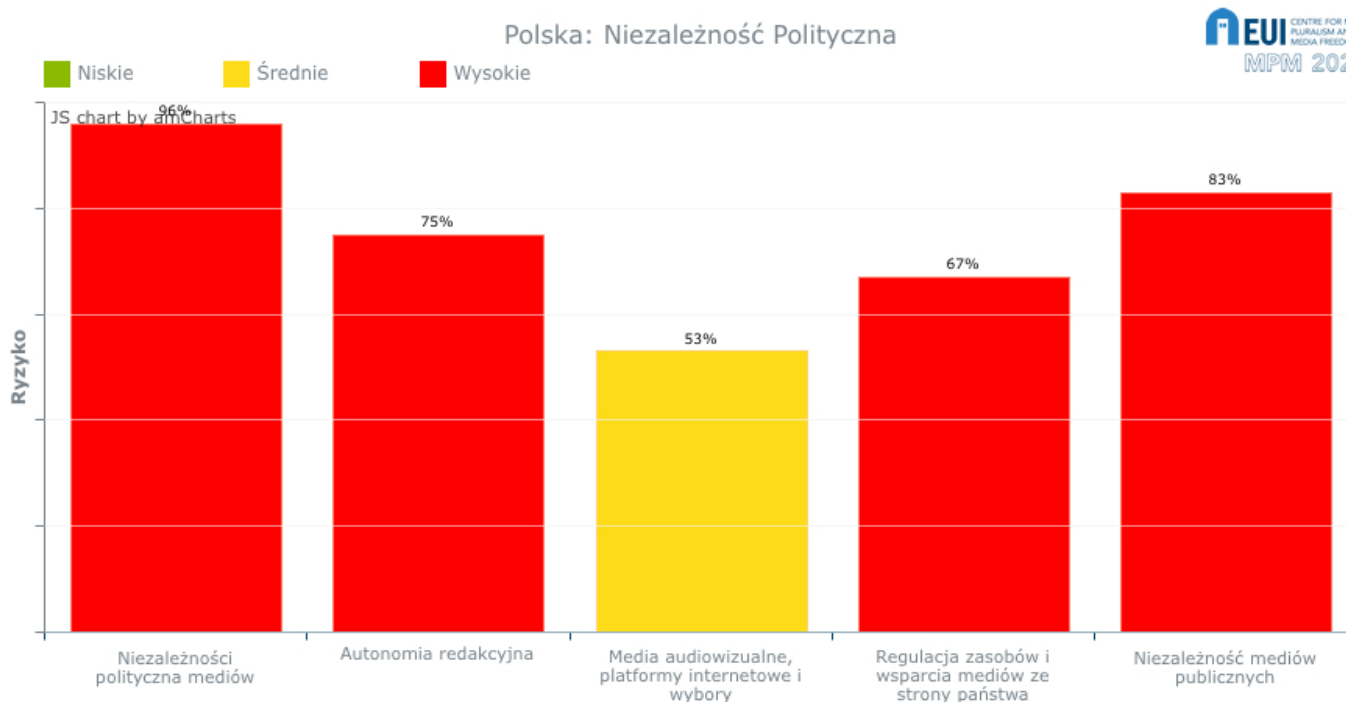
Akapit cyfrowy

Cyfrowe subwskaźniki dotyczące Ujawnienia własności mediów w Internecie osiągnęły 25% niskiego ryzyka, a w przypadku Przejrzystości własności finalnej online 75% wysokiego ryzyka. Podczas gdy niektóre media cyfrowe są objęte nowymi, wyjaśnionymi powyżej obowiązkami w zakresie przejrzystości (dotyczy to np. dostawców VOD, platform udostępniania wideo), dostęp do danych o finalnych właścicielach, sprawujących faktyczną kontrolę nad danymi podmiotami, nie jest zapewniany automatycznie i w dużej mierze zależy od motywacji i umiejętności użytkowników.

Cyfrowy subwskaźnik dotyczący Finansowych zobowiązań platform internetowych wyniósł 50%. Do tej pory nie podpisano żadnych umów finansowych między pośrednikami cyfrowymi a producentami mediów informacyjnych w Polsce, ale spotkania i negocjacje w tej sprawie toczyły się przez cały 2022 rok. Polska nie wprowadziła dotychczas ogólnego opodatkowania usług cyfrowych, ale debata na temat „podatku cyfrowego” toczyła się w latach 2019 – 2022. W 2020 natomiast wprowadzono częściowy podatek cyfrowy od platform cyfrowych VoD (Ey.com.2020).

3.3. Niezależność Polityczna (75% - Wysokie ryzyko)

Wskaźniki obszaru Niezależności Politycznej analizują istnienie i skuteczność regulacyjnych i samoregulacyjnych narzędzi ograniczających polityczną stronniczość mediów i polityczny wpływ na produkcję newsów, dystrybucję i dostęp. Obszar Niezależności Politycznej analizuje również wpływ państwa, a także bardziej ogólnie wpływ władzy politycznej na funkcjonowanie rynku mediów i niezależność mediów publicznych. Dodatkowo, obszar skupia się na analizie obecności i skuteczności narzędzi regulacyjnych i samoregulacyjnych gwarantujących niezależność redakcyjną oraz dostępności politycznie zróżnicowanej informacji w trakcie kampanii wyborczych.

Obszar **Niezależności politycznej** od kilku lat charakteryzuje się stałym wzrostem ryzyka. W 2022 r. ogólny wynik wzrósł z 74 do 75% przy najwyższym poziomie ryzyka w przypadku wskaźników **Niezależności politycznej mediów** (96%) oraz **Niezależności mediów publicznych** (83%). Najniższy poziom ryzyka wykryto we wskaźniku dotyczącym **Mediów audiowizualnych, platform internetowych i wyborów** (53% – średni poziom ryzyka). Wskaźniki dotyczące **Autonomii redakcyjnej** oraz **Regulacji zasobów i wsparcia mediów ze strony państwa** osiągnęły odpowiednio 75% i 67% ryzyka.

Bardzo wysoki wynik wskaźnika w przypadku **Niezależności politycznej mediów** (96%) odzwierciedla zarówno uwarunkowania regulacyjne, jak i praktykę. W Polsce brakuje odpowiednich zabezpieczeń regulacyjnych ograniczających kontrolę polityczną mediów (np. ograniczenia kontroli mediów przez czynnych polityków). Brakuje też zasad dotyczących konfliktu interesów między właścicielami mediów a partiami rządzącymi, lub grupami interesów. Luka w przepisach prawnych nie jest kompensowana skutecznymi rozwiązaniami samoregulacyjnymi. Według Digital News Report 2022 Polska odnotowała trzeci największy spadek zaufania do mediów w Europie w ciągu ostatniego roku. Wśród głównych serwisów informacyjnych TVP pozostaje najmniej zaufanym źródłem dla Polaków (Makarenko, 2022). Większość przypadków ujawniających naciski polityczne na media w 2022 miało charakter pośredni, nie wynikało bezpośrednio ze struktur właścicielskich i było wymierzonych w media lub redakcje krytyczne dla rządu. Na przykład grupa TVN/Discovery w 2022 r. znalazła się pod presją sankcji i nieuzasadnionego przedłużania decyzji koncesyjnych ze strony KRRiT. Z kolei redakcje gazet borykały się z toczącymi się przez cały 2022 rok procesami i groźbami prawnymi. Jednym z takich przypadków był pozew złożony przez Daniela Obajtka, prezesa Orlenu, przeciwko dziennikarzom Gazety Wyborczej, Jarosławowi Sidorowiczowi i

Pawłowi Figurskiemu (CoE, 2022). Naciski polityczne ze strony właścicieli prywatnych mediów newsowych miały charakter bardziej ukryty i subtelny. Natomiast w mediach publicznych, PAP (Polska Agencja Prasowa) oraz w mediach lokalnych i regionalnych systematycznie przejawiała się bezpośrednia kontrola polityczna. Na lokalnym i regionalnym rynku informacyjnym, w tym w tytułach Polska Press, odnotowano kilkadziesiąt przypadków zmian kadrowych umotywowanych politycznie. W grudniu 2022 r. zwolniono zastępcę redaktora naczelnego Dziennika Wschodniego, Pawła Buczkowskiego, wraz z dwoma innymi dziennikarzami za krytyczny artykuł o byłej przewodniczącej rady miejskiej. Sytuację skomentował inny dziennikarz regionalny Piotr Kozłowski: „Niestety, jedna z ostatnich niezależnych gazet lokalnych w kraju traci niezależność” (Kowalski, 2022). W 2022 r. RPO interweniował w sprawie wydawania szeregu tytułów prasy lokalnej i regionalnej przez jednostki samorządu terytorialnego, które są często reprezentowane przez członków partii politycznych. RPO zauważył, że wydawanie prasy lokalnej przez samorządy ze środków publicznych osłabia rentowność i kondycję innych mediów lokalnych i regionalnych. Co więcej, z punktu widzenia RPO może to spowodować zaburzenia funkcji prodemokratycznych mediów, jaką jest np. sprawowanie społecznej kontroli nad działaniem władz (CHR, 2022). W niektórych mediach prywatnych głównego nurtu pojawiły się zmiany w polityce redakcyjnej (np. Polsat) sygnalizujące bardziej przyjazny stosunek do partii rządzącej (Węglewski, 2022; Cieśla and Pawlicka, 2018).

Wskaźnik **Autonomii redakcyjnej** osiągnął 75% ryzyka. W Polsce brakuje skutecznych zabezpieczeń prawnych gwarantujących autonomię redakcyjną. W środowisku dziennikarskim nie ma konsensusu w sprawie organizacji i kodeksów postępowania, które byłyby reprezentatywne dla całej społeczności i mogłyby odgrywać główną rolę w przypadku zagrożenia autonomii redakcyjnej. Znajduje to odzwierciedlenie również w subwskaźniku Skuteczność samoregulacji, który osiągnął ten sam poziom ryzyka – 75%. Ponadto w Polsce brakuje instytucji rady prasowej, która funkcjonuje w innych krajach UE. Jak zaobserwowano w zeszłym roku, niezależne media informacyjne oferują szeroki zakres różnorodnych informacji, wiadomości i poglądów, a także krytycznie odnoszą się do problematycznych kwestii społecznych i politycznych. Jednak ostatnio wzrosły różne formy presji politycznej, podobnie jak polaryzacja treści redakcyjnych. Reporterzy bez Granic w swoim raporcie na temat Polski z 2022 roku podsumowali: „Po przekształceniu mediów publicznych w narzędzia propagandy, rząd z wielokrotności próby zmiany linii redakcyjnej mediów prywatnych i nasiliły się próby kontroli informacji w przypadku newralgicznych tematów”(rsf, 2022). W 2022 r. zmiany personalne w redakcjach lokalnych i regionalnych podmiotów należących do grupy Polska Press w rękach Orlenu w dalszym ciągu wpływały na sposób pracy i codzienną praktykę dziennikarską. Mobbing i nadużycie władzy odnotowano np. w przypadku nowego redaktora naczelnego Kuriera Lubelskiego, który został powołany w maju 2022 r. Od maja 2022 r. redakcję KL opuściło kilkunastu doświadczonych dziennikarzy (press.pl, 2022).

Wskaźnik dotyczący **Mediów audiowizualnych, platform internetowych i wyborów** wskazuje na średnie ryzyko wynoszące 53%. Obowiązujące zasady dotyczące zadań w zakresie działalności newsowej mediów publicznych sformułowane są w sposób bardzo ogólny, zarówno w ustawie o radiofonii i telewizji z 1992 roku, jak i kartach powinności mediów publicznych (TVP, 2020; PR, 2020) i nie zawierają praktycznych i konkretnych wymogów dotyczących jakości, rzetelności i bezstronności informowania. Ponadto brak monitorowania jakości informacji politycznej przekazywanej przez media publiczne przekłada się na osłabienie ich odpowiedzialności wobec społeczeństwa i obniżenie standardów w zakresie komunikacji politycznej. W ciągu ostatnich kilku lat polityczna stronniczość mediów publicznych, a w szczególności TVP osiągnęła niespotykaną dotąd skalę. Przejawia się ona nie tylko w zachwianej równowadze w przedstawianiu aktorów politycznych i różnorodnych wypaczeniach faktów, ale też manipulacjach przekazu polegających na tworzeniu nieuzasadnionych analogii, czy na fałszywym upolitycznianiu wydarzeń lub poruszanych spraw. W 2022 roku w Polsce nie odbyły się żadne wybory.

Wskaźnik dotyczący **Regulacji zasobów i wsparcia mediów ze strony państwa** osiągnął taki sam wynik jak w roku ubiegłym – 67%. Ustawa o radiofonii i telewizji z 1992 r. przewiduje stosunkowo otwarte i przejrzyste zasady przyznawania częstotliwości, które jednak w ciągu ostatnich dwóch lat nie były skutecznie wdrażane przez KRRiT. W 2021 r. KRRiT wstrzymała decyzję w sprawie przedłużenia koncesji dla kanałów TVN24 i TVN7. W kwietniu 2022 r. Wojewódzki Sad Administracyjny w Warszawie w odniesieniu do KRRiT uznał, że „doszło do bezczynności organu, która miała charakter rażącego naruszenia prawa” (Ptak, 2022). W 2022 r. ponownie KRRiT zwlekała z postępowaniem koncesyjnym dla kolejnego kanału TVN HGTV, zlecając dodatkową ekspertyzę. Jak zaobserwowano w ubiegłym roku, w Polsce generalnie brakuje przejrzystych i systematycznych programów wsparcia dla mediów newsowych. Jednocześnie wiele form wsparcia finansowego ze strony państwa, w tym dotacje, pożyczki czy reklamy państwowe, przekazywanych jest wybranym podmiotom w sposób asymetryczny i nieprzejrzysty. W 2022 roku np. Ministerstwo Kultury spotkało się z falą krytyki w związku z przekazaniem środków finansowych wspierających działalność nacjonalistycznego kanału Media Narodowe dostępnym na YouTube i powiązanych ze stowarzyszeniem Marsz Niepodległości (Tilles, 2022B). Jednym z aspektów wywierającym decydujący wpływ na cały rynek medialny w Polsce jest nieuczciwa alokacja reklamy państwowej. Tadeusz Kowalski argumentuje, że w latach 2015-2022 firmy państwowe konsekwentnie lokowały swoje wydatki na reklamę w mediach przychylnych rządowi (Kowalski, 2022). Wydatki na reklamę w mediach prawicowych znacznie wzrosły. W niektórych przypadkach udział reklamy państwowej stanowił dominującą część ich przychodów. Pandemia pogłębiła tę asymetrię. Dane dotyczące specjalnych kampanii covidowych przeprowadzonych w latach 2020-2022 sugerują, że niektóre podmioty medialne miały znaczącą przewagę nad innymi. Na przykład rządowa kampania promująca szczepienia #Szczepimysie wykorzystała 87 mln zł inwestując je w wybrane media w 2022 r., z czego największymi beneficjentami okazali się TVP, Polsat i Grupa RMF, podczas gdy TVN/Discovery, RASP i grupa Agora zostały całkowicie pominięte w finansowaniu. Paradoksem jest, że wszystkie pominięte grupy medialne promowały Narodowy Program Szczepień za darmo.

Wskaźnik dotyczący **Niezależności mediów publicznych** przedstawia jeden z najwyższych poziomów ryzyka osiągając 83%. W praktyce procesy powoływania i odwoływania zarządów i rad nadzorczych mediów publicznych podyktowane są wyborami politycznymi. Na początku września 2022 r. niespodziewanie odwołano prezesa TVP, Jacka Kurskiego. Został zastąpiony przez współpracownika i młodszego kolegę, Mateusza Matyszkowicza. Jacek Kurski skomentował tę sprawę na Twitterze podkreślając, że zmiana nastąpiła „w wyniku decyzji mojego środowiska politycznego” (wyborcza.pl, 2022B), potwierdzając tym samym, że procedury powoływania władz w mediach publicznych są kontrolowane politycznie. Jak zauważono w zeszłorocznym raporcie, od 2016 r. media publiczne otrzymywały z budżetu państwa rosnące kwoty rekompensujące utracone wpływy z abonamentu RTV. Ze sprawozdań rocznych KRRiT wynika też, że stopniowo zmniejsza się część budżetu pozyskiwanego z opłat abonamentowych pobieranych od użytkowników, natomiast znacznie wzrasta część rekompensat z budżetu państwa. W 2021 r. media publiczne łącznie otrzymały 650 mln zł, a rekompensata z budżetu państwa wyniosła 1950 mln zł. W porównaniu z 2019 r. część pochodząca z budżetu państwa przewyższyła niemal trzykrotnie wartość wpływów z opłat abonamentowych (KRRiT, 2022A). Biorąc pod uwagę, że KRRiT nie prowadzi systematycznego monitoringu działalności programowej mediów publicznych, ten sposób finansowania odstaje od wymogów misji publicznej, której głównym celem jest generowanie wartości publicznych w społeczeństwie. Taki model finansowania mediów publicznych jest też mniej przejrzysty i bardziej skomplikowany w interpretacji przez odbiorców i opinię publiczną. Na dodatek jest on coraz częściej postrzegany jako mechanizm niesprawiedliwy i nieprzejrzysty, wymagający niezbędnej korekty (por. np. Gąbka, 2023).

Akapit cyfrowy

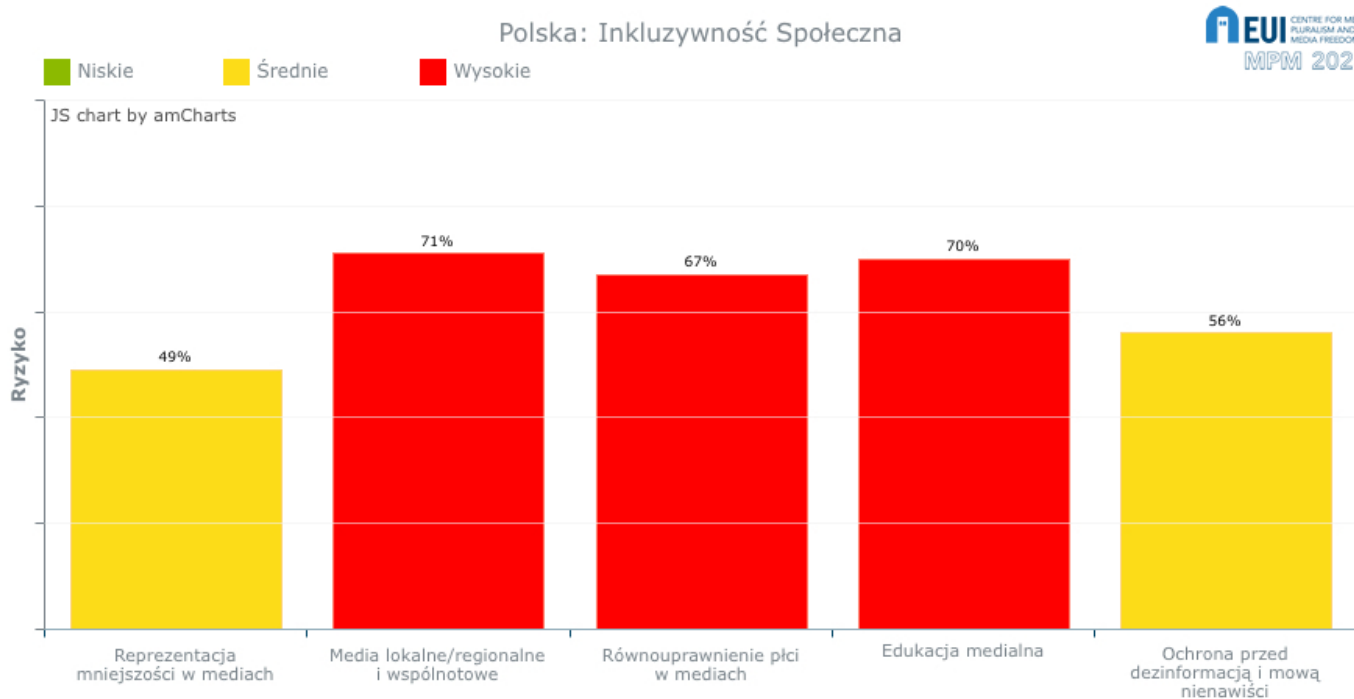
Wskaźniki cyfrowe dla obszaru **Niezależności politycznej** osiągnęły znacznie niższe wartości (36%) niż ogólny wynik obszaru (75%). Ta różnica wynika głównie z faktu, że tradycyjne media nadal skupiają na sobie większy zakres kontroli politycznej niż ma to miejsce w przypadku mediów wyłącznie cyfrowych.

Wskaźnik **Politycznej niezależności** mediów wykazał wynik 50% w środowisku cyfrowym, mieszcząc się w przedziale średniego ryzyka. Cyfrowe media newsowe są generalnie bardziej niezależne od kontroli politycznej niż media tradycyjne, ale i w tym środowisku pojawiają się sporadyczne naciski polityczne. Wpływy polityczne widoczne są w sposobie przekazywania reklamy państwowej i innych form finansowania dla mediów cyfrowych związanych z prorządowymi grupami medialnymi. Przykładem takim mogą być portale informacyjne Niezależna.pl i wPolityce.pl, wspierające rządzącą koalicję.

Wskaźnik **Media audiowizualne, platformy internetowe i wybory** wyniósł 56%. W Polsce brakuje szczegółowych przepisów wyborczych dotyczących działalności mediów cyfrowych lub platform internetowych. Duże platformy cyfrowe wypracowały własne zasady dotyczące przejrzystości reklam aktorów politycznych, (Meta, 2022; Google, 2022). Te narzędzia nie są jednak wystarczające. W 2022 roku toczyła się debata w mediach o konieczności zmiany tej sytuacji i wprowadzeniu regulacji, które poprawiłyby przejrzystość reklamy politycznej zgodnie z nowymi przepisami unijnymi (Rutkowska, 2022).

3.4. Inkluzywność Społeczna (63% - Średnie ryzyko)

Obszar Inkluzywności Społecznej ogniskuje się na dostępie do mediów różnych grup społecznych: mniejszości, społeczności lokalnych i regionalnych, kobiet i osób niepełnosprawnych. Przedmiotem pomiaru jest też szeroko rozumiana edukacja medialna, w tym analiza kompetencji i zdolności korzystania z mediów przez ogół populacji. Analiza skupia się też na nowych wyzwaniach związanych z użytkowaniem technologii cyfrowych takich, jak ochrona przed nienawistną i nielegalną mową.

Pomiar obszaru Inkluzywności społecznej wykazał, podobnie jak w ubiegłym roku, średnie ryzyko (63%) przy znacznie wyższych wartościach w przypadku wskaźników cyfrowych (76%). Największe ryzyko pokazały wskaźniki dotyczące Mediów lokalnych/regionalnych i wspólnotowych (71%) oraz Edukacji medialnej (70%). Najniższe ryzyko przedstawił wskaźnik Reprezentacji mniejszości w mediach (49%).

Wskaźnik Reprezentacji mniejszości w mediach uzyskał nieco niższą wartość niż w 2021 r. – 49% wobec 58% w poprzedniej edycji. Oficjalnie uznane mniejszości mają w Polsce prawnie zagwarantowany dostęp do mediów publicznych. W przeciwieństwie do lat poprzednich, dane sprawozdania rocznego KRRiT za 2021 rok wykazały wzrost liczby godzin audycji wyprodukowanych dla mniejszości w Polskim Radiu oraz w Telewizji Polskiej (KRRiT, 2022A; 2022B). Ilość programów jest jednak nadal niewystarczająca. W 2022 roku TVP, PR i PAP wprowadziły kilka serwisów w języku ukraińskim (NOTA 1). Polskie Radio uruchomiło ukraiński newsroom, oferujący regularne wiadomości w języku ukraińskim oraz portal informacyjny w języku ukraińskim (NOTA 2). Ponadto platforma TVP włączyła do swojej oferty pierwszy kanał ukraińskiego nadawcy publicznego UA Perszjy (UA pierwszy) (wirtualne media, 2022B). Prawnie nieuznane mniejszości i inne grupy imigranckie są jednak stosunkowo rzadko reprezentowane w programach TVP i innych mediach publicznych (Tvp.info, 2022). Dostępność treści medialnych dla osób niepełnosprawnych w Polsce poprawia się stopniowo, ale postęp nie jest wystarczająco szybki, kompleksowy i inkluzywny. Z pewnością można zauważyć wzmocnienie ram prawnych. Ma to związek z wdrożeniem AVMSD (głównie art. 7) przez nowelizację ustawy o radiofonii i telewizji z 1992 r.(art. 18a), ale dostępne dane (zob. np. KRRiT 2022A, 2022B) nadal dowodzą, że udział niektórych usług dla osób niepełnosprawnych jest niższy niż średnia UE pod względem ich proporcji i zasięgu.

Wskaźnik Media lokalne/regionalne i wspólnotowe wykazał najwyższe ryzyko w tym obszarze (71%), ale spadł w porównaniu z rokiem poprzednim o 4%. Pomimo, iż dostęp mediów lokalnych do platform audiowizualnych jest prawnie zagwarantowany (art. 26 ust. 6 ustawy o radiofonii i telewizji z 1992 r.), udział programów o zasięgu regionalnym lub lokalnym w rynku oglądalności telewizji lub słuchalności radia jest stosunkowo niewielki. Według danych KRRiT udział programów lokalnych w mediach publicznych obniżył się w latach 2015-2021, z 5 do 1% w przypadku telewizji i z 6 do 5% w przypadku radia (KRRiT, 2022A ; 2022B). Znacząca dominacja grupy Polska Press (kontrolowanej przez PKN Orlen) stwarza ryzyko strukturalne dla rynku lokalnego i regionalnego, przede wszystkim ze względu na jej możliwości pozyskiwania przychodów z innych źródeł poza sprzedażą prasy i środkami reklamowymi. W 2022 r. grupa uzyskała 314,5 mln zł przychodów, sumę o około pół miliona większą w porównaniu z rokiem poprzednim, pomimo znacznego spadku sprzedaży i likwidacji wielu tygodników regionalnych i lokalnych (Kowalski, 2023). W 2022 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę na nasilającą się tendencję wydawania przez samorządy lokalnej „prasy” ze środków publicznych. W liście do Ministra Kultury RPO zauważył, że takie praktyki podważają rentowność i kondycję innych mediów lokalnych i regionalnych. Zdaniem RPO fakt, że prasa tego typu jest bezpośrednio powiązana z samorządami lokalnymi, godzi w prodemokratyczne funkcje mediów, takie jak funkcja kontrolna (CHR, 2022). Media wspólnotowe nie są prawnie uznawane jako trzeci sektor non-profit, ale niektóre z nich funkcjonują w ramach kategorii „nadawców społecznych” (zgodnie z art. 4 ust. 10 ustawy o radiofonii i telewizji z 1992 r.). Niezależność i przejrzystość nie są jednak warunkami przyznania takiego statusu. Jednym z najbardziej wpływowych nadawców społecznych jest Radio Maryja powiązane z fundacją Lux Veritatis. Radio w 2022 roku odmówiło udostępnienia swoich danych finansowych na żądanie aktywistów. We wrześniu 2022 r. 16-letni aktywista Maciej Rauhut ujawnił na Instagramie, że w latach 2016-2021 Lux Veritatis otrzymała z różnych ministerstw 19,5 mln zł. Zdaniem Rauhuta kwota ta stanowi tylko niewielką część dochodów, które fundacja uzyskała od państwowych instytucji i spółek, przy czym pełne dane pozostają niejawne. Ostatecznie Rauhut wygrał w sądzie sprawę o dostęp do informacji publicznej przeciwko Lux Veritatis (rp.pl, 2022).

Poziom ryzyka dla wskaźnika dotyczącego Równouprawnienia płci w mediach wzrósł z 50 do 67%. Pomimo iż udział kobiet wzrósł wśród kadry zarządzającej zarówno publicznymi, jak i prywatnymi spółkami telewizyjnymi, w zarządach nadal jest relatywnie niski. Co ważne, w mediach publicznych nie ma kompleksowej polityki dotyczącej równouprawnienia płci (poza ogólnymi wytycznymi dotyczącymi zatrudnienia). Odpowiednie instytucje (np. KRRiT) nie prowadzą monitoringu dotyczącego reprezentacji kobiet w przekazach medialnych. Dostępne analizy jednak pokazują, że udział ekspertek w komentowaniu programów informacyjnych i politycznych jest wyraźnie niższy niż w przypadku mężczyzn. Wynika to z niektórych raportów badawczych sugerujących, że udział kobiet-ekspertów w serwisach informacyjnych oscyluje wokół 20-25%, podczas gdy mężczyzn-ekspertów około 80-75% (IMM, 2023; Bochyńska i Prus, 2021; Rucińska, 2017). Wizerunki medialne kobiet stają się mniej jednowymiarowe, do czego przyczyniają się również media społecznościowe, ale szkodliwe stereotypy nadal wykorzystywane są przez niektóre media w kontekście bieżących wydarzeń społecznych i politycznych (zob. np. gazetapolska, 2021).

Wskaźnik Edukacji medialnej uplasował się na poziomie wysokiego ryzyka – 70%. Pod względem polityki i ukierunkowanych działań niewiele się zmieniło w porównaniu z poprzednim rokiem. Zdaniem niektórych ekspertów w Polsce brakuje spójnej polityki państwa w zakresie budowania umiejętności korzystania z mediów, a społeczność edukatorów i sympatyków wydaje się dość rozdrobniona (Media&Learning, 2021; Ptaszek i Łysik, 2019; Brosch, 2017). Edukacja medialna nie jest częścią obowiązkowych programów edukacyjnych w szkołach podstawowych i średnich, a skuteczne nauczanie kompetencji medialnych w dużej mierze zależy od determinacji i zaangażowania władz szkolnych i nauczycieli. Większość nieformalnych działań w zakresie edukacji medialnej jest prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

KRRiT mogłaby poszerzyć swoją rolę w tym zakresie wychodząc z roli podmiotu wspierającego i łączącego różne inicjatywy, a zająć bardziej wiodące stanowisko w prowadzeniu skonsolidowanych działań na rzecz edukacji medialnej. Na przykład w 2021 roku KRRiT zorganizowała kilka spotkań i konsultacji (wirtualnemedial.pl, 2021), ale okazały się niewystarczające dla realnych potrzeb społeczności, które angażują się w edukację medialną, często na zasadzie wolontariatu i bez stałego wsparcia finansowego i administracyjnego. W ciągu trzech ostatnich lat pandemia mocno wpłynęła na edukację w szkołach, zarówno w szkołach podstawowych, jak i ponadgimnazjalnych. W Polsce obowiązywały trzy główne okresy kształcenia online – od marca do czerwca 2020 r., od października 2020 r. do czerwca 2021 r. oraz od 19 grudnia 2021 r. do 9 stycznia 2022 r. Po tym okresie pojawiła się następna pilna potrzeba - koordynacji i integracji edukacji dzieci ukraińskich w polskich szkołach. Żadna z tych okoliczności nie przyczyniła się do zmiany obecnego stanu rzeczy, pokazując jednocześnie brak przygotowania polskich szkół w zakresie edukacji medialnej. Cicha i in. (2021) wykazali, że obecny system edukacji w Polsce nie zapewnia uczniom opanowanie niezbędnych umiejętności w ramach edukacji medialnej w ciągu lat nauki. Ponadto wiele szkół i uczelni nie jest przygotowanych do edukacji medialnej – nie tylko w kontekście kształcenia uczniów, ale też nauczycieli.

Akapit cyfrowy

Wskaźnik dotyczący Ochrony przed dezinformacją i mową nienawiści wykrył średnie ryzyko wynoszące 56%. W latach 2020-2022 zagrożenia wynikające z dezinformacji znacznie wzrosły w Polsce, obejmując takie wątki jak teorie spiskowe dotyczące COVID-19; szerzenie poglądów antyszczepionkowych; manipulowanie kryzysem migracyjnym na granicy polsko-białoruskiej przez białoruską propagandę; prowadzenie masowych kampanii dezinformacyjnych dotyczących rosyjskiej agresji na Ukrainę. Zdaniem Tomasza Chłonia i in. (2022), Polska nie wypracowała systemowego podejścia i kompleksowej polityki przeciwdziałania dezinformacji (Chłoń et al., 2022; OKO.press, 2023). Warto jednak dodać, iż w 2020 r. rząd uchwalił nową Strategię Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej (2020), obejmującą bezpieczeństwo informacji. Polskie służby specjalne rozpoczęły kampanię informacyjną dotyczącą niektórych wątków dezinformacyjnych w 2021 roku, ale trudno określić jej zasięg i efekt wśród użytkowników (gov.pl, 2021). Po rozpoczęciu rosyjskiej agresji na Ukrainę rząd nominował Stanisława Żaryna na stanowisko Pełnomocnika ds. Bezpieczeństwa Przestrzeni Informacyjnej w 2022 roku. Warto podkreślić, że w Polsce funkcjonuje szereg zaawansowanych inicjatyw fact-checkingowych w większości związanych z organizacjami pozarządowymi lub medialnymi (np. OKO.press; Konkret TVN24; Demagog.pl). Badania nad dezinformacją prowadzą zarówno instytucje akademickie, sektor non-profit, jak i think tanki (np. NASK, CAPD). Dostępne narzędzia prawne dotyczą przede wszystkim wymogów odpowiedzialności i rzetelności dziennikarskiej w ramach prawa prasowego (w tym zakresie odnoszą się one tylko do prasy i działalności dziennikarskiej). Platformy cyfrowe stosują własne rozwiązania samoregulacyjne, ale jak dotąd, są one stosunkowo ograniczone (Meta, 2022, Google, 2022). Podsumowując, wiele wymienionych powyżej podmiotów prowadzi potrzebną działalność w celu zwalczania dezinformacji, ale inicjatywy te nie są ze sobą skoordynowane i powiązane, ich inicjatorzy często nie wiedzą o wzajemnych wysiłkach. Wiele form działalności nie jest też odpowiednio skoordynowana z działaniami rządu oraz innymi podmiotami publicznymi.

W zakresie ochrony przed mową nienawiści Kodeks karny (m.in. art. 256, 257) chroni przed różnymi formami nawoływania do nienawiści, jednak katalog karalnych form dyskryminacji wydaje się dość skromny i obejmuje różnice „narodowe, etniczne, rasowe czy wyznaniowe”. Po wdrożeniu AVMSD w

2021 r. i wejściu w życie zmian w ustawie o radiofonii i telewizji z 1992 roku w 2022 r. treść art. 18 ust. 1 mającego zastosowanie do nadawców, została dostosowana do przepisów antydyskryminacyjnych AVMSD oraz dodano art. 47h dla VoD i 47o1 dla platform udostępniających wideo (Ustawa o radiofonii i telewizji z 1992 r., z późniejszymi zmianami). W tych przypadkach zakres ochronny środków prawnych odnoszących się do mowy nienawiści obejmuje wszystkie cechy chronione uznane na mocy międzynarodowych praw człowieka i (...) włączając w ich zakres także orientację seksualną, równouprawnienie płci, niepełnosprawność i wiek. Pomimo iż polityka zarządzania treścią przez platformy cyfrowe poprawiła się w ostatnich latach, trudno jednoznacznie ocenić jej skuteczność ze względu na brak danych porównawczych. Ogólnie brakuje systematycznie gromadzonych i publicznie dostępnych danych na temat incydentów związanych z mową nienawiści oraz skuteczności ich zgłaszania, monitorowania i usuwania. Dostępne informacje są fragmentaryczne i rozproszone. Trudności z dostępem do szczegółowych zestawień można było też zauważyć w przypadku organizacji międzynarodowych. W kwietniu 2022 r. Komitet ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Rasowej uznał polski raport krajowy w sprawie eliminacji dyskryminacji rasowej za niezadowolający w szczególności w odniesieniu do: działań podjętych „w celu zwalczania rasistowskiej mowy nienawiści i nawoływania do przemocy, oraz działań w ramach kampanii społecznych”, a także uwzględniając „wpływ przepisów uznających za nielegalne partie lub stowarzyszenia promujące lub nawołujące do dyskryminacji rasowej” (franet, 2022). W 2022 roku Helsińska Fundacja Praw Człowieka informowała o przypadkach dezinformacji łączonej z mową nienawiści: kanały, które wcześniej funkcjonowały jako antyszczepionkowe wykorzystano w 2022 roku do przekazywania i rozpowszechniania nowych dyskursów nienawiści wobec Ukraińców. Dominujące w nich przekazy głoszą, że napływ Ukraińców do Polski pogorszył sytuację społeczno-ekonomiczną Polaków, przyczynił się do problemów z dostępem do pomocy społecznej, systemu opieki zdrowotnej, edukacji (Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2022).

4. Wnioski

W 2022 r. ryzyko dla pluralizmu mediów wzrosło w obszarze **Niezależności politycznej** i zmniejszyło się w obszarach **Ochrony podstawowej** i **Pluralizmu rynkowego**. W obszarach **Ochrony podstawowej** (50 %) i **Inkluzywności społecznej** (63 %) wykryto średnie ryzyko, a w obszarach **Pluralizmu rynkowego** (71 %) i **Niezależności politycznej** (75 %) – wysokie ryzyko. Wskaźniki cyfrowe osiągnęły niższe wyniki w obszarach **Ochrony podstawowej** (43 procent), **Pluralizmu rynkowego** (58%) i **Niezależności politycznej** (36%) – we wszystkich wyniki wskazały średnie ryzyko. W obszarze **Inkluzywności społecznej** wskaźniki cyfrowe przekroczyły ogólny wynik, wynoszący 76% i wskazały na wysokie ryzyko.

Środowisko mediów newsowych w Polsce charakteryzuje się wysokim stopniem polaryzacji strukturalnej: taka forma polaryzacji przejawia się w treściach i orientacji politycznej mediów newsowych, strukturze środowiska dziennikarskiego i funkcjonujących w jego ramach samoregulacjach, w opiniach użytkowników dotyczących kluczowych kwestii publicznych, a także w zaufaniu do mediów newsowych. Cele i sposoby realizacji polityki medialnej, takie jak stosowanie sankcji regulacyjnych, dodatkowo pogłębiają tę polaryzację i podziały (Klimkiewicz, 2021). W 2022 r. strukturalne uwarunkowania mediów newsowych w Polsce naznaczone były złożoną niepewnością. Post-pandemiczna dynamika gospodarcza cechowała się brakiem stabilności i przewidywalności. Wpływ wojny przeciwko sąsiedniej Ukrainie spowodował spowolnienie wzrostu gospodarczego oraz spadek przychodów w sektorze prasowym i telewizyjnym. Niektóre media krytycznie nastawione do rządu doświadczyły restrykcji regulacyjnych, takich jak sankcje i nieuzasadnione przedłużanie decyzji koncesyjnych ze strony KRRiT. Jedną z takich spraw zakończyła się pozytywnym rozstrzygnięciem w sądzie na rzecz skarżącego się nadawcy. Asymetryczną dystrybucję reklamy państwowej dodatkowo pogłębił sposób przekazania środków na kampanie promujące szczepienia przeciwko COVID-19. Koncentracja własności jest nadal wysoka na rynkach audiowizualnych i radiowych. Jednocześnie obawy budzi stosowanie prawa ochrony konkurencji i konsumentów. Niektóre media newsowe z powodzeniem wykorzystują alternatywne źródła dochodów i eksperymentują z innowacyjnymi formami przekazywania informacji. Warunki pracy polskich dziennikarzy ustabilizowały się po okresie covidowym, jednak w niektórych obszarach pracownicy redakcji stykają się z nowymi lub trwającymi formami nacisków i ograniczeń, obejmujących SLAPP, wielozadaniowość i mobbing. Pokazuje to, że media newsowe i dziennikarze w Polsce muszą z jednej strony radzić sobie z dużymi strukturalnymi wyzwaniem wynikającymi z niepewności gospodarczej i zależności od platform, z drugiej zwalczać naciski regulacyjne i polityczne.

Ryzyka wykryte w obszarze **Ochrony podstawowej** mają znaczenie systemowe dla całego obszaru pluralizmu mediów. Należą do nich przede wszystkim brak funkcjonalnej niezależności organu regulacyjnego ds. mediów, który odgrywa coraz większą rolę w regulacji systemu medialnego wchłanianego przez infrastruktury platform cyfrowych. Kwestie strukturalne obejmują również skutki reformy sądownictwa oraz działania prawne skierowane przeciwko dziennikarzom i redakcjom.

Zagrożenia te mogą być niwelowane przez:

- uwzględnienie rosnącego znaczenia organu ds. regulacji mediów (KRRiT) i konieczności jego ścisłej współpracy z innymi regulatorami – UOKiK, Radą Mediów Narodowych (RMN) oraz Urzędem Telekomunikacji (UKE),
- zagwarantowanie rzeczywistej niezależności organu regulacyjnego ds. mediów, zasad bezstronności w podejmowanych działaniach regulacyjnych, pełnej przejrzystości i odpowiedzialności jako głównych

priorytetów poprzedzających stosowanie polityki medialnej i wprowadzanie zmian prawnych, skuteczne ograniczenie politycznych i innych nieuzasadnionych wpływów na kształtowanie polityki medialnej, wyeliminowanie preferencyjnego lub dyskryminującego traktowania podmiotów medialnych lub oferowanych przez nie usług,

- wzmocnienie niezawisłości sędziowskiej, przy jednoczesnym promowaniu świadomości społecznej na temat SLAPP i innych zagrożeń prawnych dla dziennikarzy, w celu budowania środowiska sprzyjającego wolności słowa i przewidywalności prawnej w odniesieniu do pracowników mediów i branży medialnej,
- wspieranie zmian instytucjonalnych w budowaniu wspólnego frontu/struktury organizacyjnej reprezentującej redakcje i dziennikarzy w celu skutecznego reagowania na nieuzasadnioną kryminalizację zniesławienia, groźby i działania prawne skierowane przeciwko dziennikarzom oraz inne formy nacisku, a także wzmocnienie odporności zawodowej w celu niwelowania efektu mrożącego wymierzonego w swobodę wypowiedzi.

Pomimo iż szereg zagrożeń w obszarze **Pluralizmu rynkowego** wynika z czynników zewnętrznych, jak zaobserwowano powyżej, ich wpływ na krajowy rynek mediów ma związek z kontekstem politycznym i reakcją organów regulacyjnych.

W postępowaniu z ryzykami w obszarze Pluralizmu rynkowego można uwzględnić:

- ustanowienie jasnych, kompleksowych i wysokich standardów (takich jak zasady ograniczenia konfliktu interesów) w zakresie udziału i obecności państwa na rynku mediów newsowych; uwzględnienie warunków własności mediów przez instytucje państwowe; wprowadzenie wymogu przejrzystości i sprawiedliwego przydziału reklamy państwowej; ustanowienie jasnych, sprawiedliwych i przejrzystych zasad wsparcia państwa dla mediów w postaci dotacji bezpośrednich i pośrednich,
- ustalenie procedur i zasad redakcyjnych dla mediów newsowych będących własnością państwa, a także skutecznie ograniczenie wpływów komercyjnych i politycznych w tym zakresie,
- zapewnienie otwartego i inkluzywnego dostępu opinii publicznej do aktualnych danych rynku medialnego (takich jak przychody z reklam), danych dotyczących przychodów platform cyfrowych oraz decyzji wynikających z polityki zarządzania treścią przez platformy,
- wypracowanie takiej polityki podatkowej, która nie będzie nakładać dodatkowych obciążeń finansowych na media dostarczające oryginalne treści informacyjne, a raczej je wspierać,
- ustanowienie skutecznych zasad, które pozwolą na ocenę koncentracji własności z uwzględnieniem jej wpływu na pluralizm opinii i poglądów na rynku mediów newsowych oraz rozważenie specyfiki konwergentnych środowisk cyfrowych, w tym wiodącą funkcję platform jako „strażników dostępu”

W obszarze **Niezależności Politycznej** wysokie ryzyko generuje kontrola polityczna i instrumentalizacja mediów publicznych; brak odpowiednich zabezpieczeń regulacyjnych, ograniczających kontrolę polityczną nad mediami; asymetryczna i nieproporcjonalna alokacja środków publicznych, w tym reklamy państwowej oraz formy presji politycznej przede wszystkim na rynku lokalnym i regionalnym.

Próby niwelowania tych zagrożeń mogą obejmować:

- poprawienie procedur powoływania władz w mediach publicznych i stworzenie modelu zarządzania, który będzie stanowić szersze spektrum reprezentacji społecznej i będzie wolny od wpływów politycznych ze strony rządu i partii politycznych,
- ustanowienie wysokich standardów dotyczących praktyki dziennikarskiej w mediach publicznych odpowiedzialnych za realizację misji publicznej, w tym szczegółowych zasad dotyczących bezstronności, rzetelności i jakości oraz przyjęcie skutecznego monitoringu działalności mediów publicznych przez odpowiednie organy regulacyjne,
- przyjęcie zasad sprawiedliwej, niedyskryminacyjnej i przejrzystej alokacji środków publicznych i reklamy państwowej w mediach newsowych, w tym mediach cyfrowych i wśród dostawców internetowych,
- powiązanie form wsparcia mediów ze środków publicznych z koniecznością generowania interesu publicznego, dostarczania oryginalnych treści informacyjnych i dziennikarstwa wysokiej jakości,
- wypracowanie bardziej skutecznych zasad samoregulacyjnych i powszechnie respektowanych standardów odnoszących się do konfliktu interesów między podmiotami politycznymi a mediami informacyjnymi.

Największe ryzyka w obszarze **Inkluzywności społecznej** stanowiły rosnące zagrożenie dezinformacją, niedopracowana strategia jej zwalczania, brakujące połączenie działań państwa w tym zakresie z inicjatywami organizacji pozarządowych, mediów newsowych i platform; niewystarczająca ochrona przed mową nienawiści, niepełna inkluzywność grup mniejszościowych, oraz słaba i fragmentaryczna polityka państwa w zakresie edukacji medialnej.

Ryzykom tym można zapobiegać poprzez:

- przyjęcie szerszego zakresu działań przeciwdziałających „mowie nienawiści” oraz wdrożenie skutecznego monitoringu przypadków, przy jednoczesnej poprawie dostępu społeczeństwa do odpowiednich danych,
- wspieranie inicjatyw mediów newsowych skierowanych zarówno do prawnie uznanych, jak i innych mniejszości, w tym uchodźców ukraińskich, przewidując również formy zatrudnienia dla dziennikarzy mniejszościowych,
- opracowanie bardziej systematycznego i kompleksowego podejścia do edukacji medialnej, w tym formalnego planowania i regularnego monitorowania konsumpcji mediów oraz cyfrowych umiejętności i kompetencji użytkowników,
- prawne i polityczne uznanie wspólnotowych mediów non-profit przy jednoczesnym poszanowaniu ich niezależnego statusu.

Warto podkreślić, iż niezależne i pluralistyczne media newsowe generują dobra publiczne i wartości wspierające demokracje. Proces wdrażanie DMA i DSA w krajach członkowskich oraz debata nad projektem EMFA stwarzają szanse na większe wyeksponowanie i uznanie tych wartości. W czasach pogłębiającej niepewności geopolitycznej, gospodarczej i ekologicznej użytkownicy mediów bardziej niż kiedykolwiek potrzebują wiarygodnych treści dziennikarskich i wyjaśniających narracji odzwierciedlających wysokie standardy zawodowe. Aby spełnić te oczekiwania, media newsowe potrzebują bardziej uczciwych warunków dla ich zrównoważonego rozwoju – zarówno ze strony platform cyfrowych, jak i państw.

5. Referencje

The 2021 Act Amending 1992 Broadcasting Act (Ustawa o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji) adopted on 11 August 2021, Official Journal, 2021, item 1676,

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210001676>

Agora.pl (2023) 14/2023 Conclusion of the Share Purchase Agreement to purchase 110 shares of Eurozet sp. z o.o. from SFS Ventures s.r.o. with its seat in Prague under Call Option 1,

<https://www.agora.pl/en/14-2023-conclusion-of-the-share-purchase-agreement-to-purchase-110-shares-of-eurozet-sp-z-o-o-from-sfs-ventures-s-r-o-with-its-seat-in-prague-under-call-option-1>

Biuro Bezpieczeństwa Narodowego (Office for National security) National Security Strategy of the Republic of Poland (2020)

https://www.bbn.gov.pl/ftp/dokumenty/National_Security_Strategy_of_the_Republic_of_Poland_2020.pdf

Bochyńska, Nikola and Prus, Paweł (2021) Media bez kobiet. Raport Instytutu Zamenhofa (The Media without women. The Report of Zamenhof Institute), <https://zamenhof.pl/2021/03/05/tylko-21-proc-kobiet-w-programach-radia-i-telewizji-instytut-zamenhofa-opublikowal-wyniki-badania-mediow/>

Brosch, A. (2017) "Media Education in Poland: Needs vs. Reality", in Journal of Technology and Information Education,

https://www.researchgate.net/publication/321377023_MEDIA_EDUCATION_IN_POLAND_-_NEEDS_VER_SUS_REALITY

Cicha, Karina et al. (2021) Digital and Media Literacies in the Polish Education

System—Pre- and Post-COVID-19 Perspective, <https://www.mdpi.com/2227-7102/11/9/532/pdf>

Ciński, Jan (2023) Duda throws Poland's EU cash plans into turmoil, <https://www.politico.eu/article/poland-andrzej-duda-eu-recovery-fund-throws-polands-eu-cash-plans-into-turmoil/>

Cieśla and Pawlicka (2018) Jak Polsat pokochał PiS (How Polsat got in love with PiS),

<https://www.newsweek.pl/polska/jak-polsat-pokochal-pis/vckxvg6>

CHR (2022) Wydawanie prasy przez organy samorządu terytorialnego. Rzecznik ponownie o potrzebie zmian (Publication of the press by local government. The Commissioner speaks about a need of changes),

<https://bip.brpo.gov.pl/pl/node/24555/revisions/26168/view>

European Parliament (2022) Mission Report following the Committee on Budgetary Control delegation to Warsaw (PL), 18-20 July 2022,

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/CONT-CR-738412_EN.pdf

Ey.com (2020) Poland introduces new levy on VOD platforms, https://www.ey.com/en_gl/tax-alerts/poland-introduces-new-levy-on-vod-platforms

Franet (2022) Franet National contribution to the Fundamental Rights Report 2022,

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fundamental_rights_report_2022_-_poland_.pdf

Gąbka, Adrian (2023) Zmiany w ustawie o abonamencie RTV? Gliński: Dostrzegane są mankamenty systemu (Changes in the Act about broadcasting licence fees?

Gliński: Shortcomings of the system are noticed) <https://www.wirtualnemediaw.pl/artykul/rpo-rzecznik-praw-o-bywatelskich-marcin-wiacek-piotr-glinski-ministerstwo-kultury-i-dziedzictwa-narodowego-poczta-polska-ministerstwo-aktywow-panstwowch-jan-kanthak-wyrejestrowanie-odbiornika>

Gazetapolska.pl (2020) Czy Pani Marta jest grzechu warta? (Is Miss Marta seductive?), <https://www.gazeta-polska.pl/23873-czy-pani-marta-jest-grzechu-warta-protesty-w-sprawie-aborcji-staly-sie-wiekszym-problemem-dla-opozycji-niz-pis>

Gov.pl (2021) Disinformation against Poland in 2020 – special services' view, <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/disinformation-against-poland-in-2020--special-services-view>

GUS (2023 A) Ludność (Population), <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/>

GUS (2023 B) Produkt krajowy brutto w 2022 roku – szacunek wstępny (GDP brutto in 2022 – initial estimation) <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rachunki-narodowe/roczne-rachunki-narodowe/produkt->

[krajowy-brutto-w-2022-roku-szacunek-wstepny,2,12.html](https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-w-grudniu-2022-roku,2,134.html)

GUS (2023) Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych (Consumption indicators for goods and services) <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-w-grudniu-2022-roku,2,134.html>

GUS (Central Statistical Office) (2020) Populacja cudzoziemców w Polsce w czasie covid-19 (The population of foreigners in Poland during the covid-19 pandemic), <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/kapital-ludzki/populacja-cudzoziemcow-w-polsce-w-czasie-covid-19,12,1.html>

Fundacja Helsińska Praw Człowieka (2022) Granice nienawiści. Mowa nienawiści w kontekście kryzysów humanitarnych na granicy polskiej (2021/2022), <https://geremek.pl/wp-content/uploads/2022/06/Granicenienawisci136222.pdf>

IAB (2023) About the Study, <https://iabadex.pl/english.php>

IAB (2022) Reklama online przyspiesza w drugim kwartale 2022 r. (Online advertising speeds up in the second quarter of 2022), https://iabadex.pl/wyniki_2022q2.php

Ifj.org (2023) Poland: Spanish journalist Pablo González in custody for one year on charges of spying for Russia and no trial in sight, <https://www.ifj.org/media-centre/news/detail/article/poland-spanish-journalist-pablo-gonzalez-in-custody-for-one-year-on-charges-of-spying-for-russia-an.html>

IMM (2023) Media wciąż bez kobiet — wyniki badania IMM dla Forbes Women (Media still without women – results from IMM research for Forbes Media), <https://www.imm.com.pl/media-wciaz-bez-kobiet-wyniki-badania-imm-dla-forbes-women/>

Izdebski Krzysztof and Musidłowska Marta (2023) New Polish Digital Law Is Government Overreach, <https://visegradinsight.eu/new-polish-digital-law-is-government-overreach/>

Klimkiewicz, Beata (2021) The Public Sphere and the Changing News Media Environment in Poland: Towards Structural Polarisation, [in] Javnost – The Public, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13183222.2021.1861408>

Kondzińska Agata and Kublik Agnieszka (2022) Head of Poland's State Television Abruptly Dismissed, <https://wyborcza.pl/7,173236,28873658,head-of-poland-s-state-television-abruptly-dismissed.html>

Kość, Wojciech (2022) Inflation is the name of the game in Polish politics, <https://www.politico.eu/article/inflation-top-agenda-poland-politic-election/>

Kowalski, Jacek (2022) Paweł Buczkowski dyscyplinarnie zwolniony z „Dziennika Wschodniego”. Redakcji szefuje Jerzy Kowalczyk (Paweł Buczkowski disciplinary fired from „Dziennik Wschodni”. The newsroom is guided by Jerzy

Kowalczyk. <https://www.wirtualnemedial.pl/artukul/pawel-buczowski-dyscyplinarnie-zwolniony-dziennik-wschodni-nowy-szef-jerzy-kowalczyk>

Kowalski, Jacek (2023) Kryzys wycina z rynku lokalne tygodniki. Zamyka je też Polska Press (The crisis cuts off local weeklies from the market. Polska Press also closes them down), <https://www.wirtualnemedial.pl/artukul/koniec-lokalne-tygodniki-polska-press-zamyka>

Kowalski, Tadeusz (2022) OKRES RZĄDÓW ZJEDNOCZONEJ PRAWICY. Analiza wydatków reklamowych spółek skarbu państwa (SSP) w latach 2016-2021. Aneks. Wydatki reklamowe ministerstw i centralnych urzędów w 2021 roku. (The period of the United Right government. The analysis of advertising expenditures of state owned companies (SSP) in between 2016 – 2021. Anex. Advertising expenditures of ministries and central administration in 2021), https://www.researchgate.net/publication/359603356_OKRES_RZADOW_ZJEDNOCZONEJ_PRAWICY_Analiza_wydatkow_reklamowych_spolek_skarbu_panstwa_SSP_w_latach_2016-2021_Aneks_Wydatki_reklamowe_ministerstw_i_centralnych_urzedow_w_2021_roku_na_podstawie_monitorin

KRRiT (2022) Sprawozdanie z działalności 2021 (Annual Report 2021), <https://www.gov.pl/web/krrit/sprawozdanie-i-informacja-z-dzialalnosci-w-2021-roku>

KRRiT (2022) Informacja o podstawowych problemach radiofonii i telewizji w 2021 roku (information about basic issues concerning radio and television in 2021), <https://www.gov.pl/web/krrit/sprawozdanie-i-informacja-z-dzialalnosci-w-2021-roku>

KRRiT (2023) The Decision of the Chairman of the KRRiT imposing a fine of PLN 80,000.00 on the Broadcaster – TOK FM, <https://www.gov.pl/web/krrit/decyzja-przewodniczacego-krrit-o-nalozeniu-kary-80-tys-zl-na-nadawce-programu-tok-fm-english-version-below>

Kupiecki, Robert, Bryjka, Filip; Chłoń Tomasz (2022) Dezinformacja międzynarodowa. Pojęcie rozpoznanie, przeciwdziałanie (International disinformation. Definition, diagnosis, counteracting) https://scholar.com.pl/pl/glowna/8704-dezinformacja-miedzynarodowabrpojecie-rozpoznanie-przeciwdzialanie.html?search_query=dezinformacja&results=1

Makarenko, Vadim (2022) Poland, Digital News Report 2022, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022/poland>

mfr.eu (2022) Poland: Ombudsman must appeal acquisition of newspaper by state-controlled oil company, <https://www.mfr.eu/poland-ombudsman-must-appeal-acquisition-of-newspaper-by-state-controlled-oil-company/>

Ministry of Justice (2022) Draft Law on freedom of speech in internet social media services, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/zachecamy-do-zapoznania-sie-z-projektem-ustawy-o-ochronie-wolnosci-uzytownikow-serwisow-spolnosciowych>

Nordicom, Media&Learning (2021) Media Literacy in Poland, <https://media-and-learning.eu/event/webinar-on-media-literacy-in-europe-poland/>

Nowymarketing.pl (2023) Internet liderem polskiego rynku reklamy w 2022 r. (Internet as a leader of Polish advertising market in 2022), <https://nowymarketing.pl/a/41345,internet-liderem-polskiego-ryнку-reklamy-w-2022-r>

Onet.pl (2023) Rewolucja w TVP. Jarosław Olechowski odwołany po tekście Onetu (The revolution in TVP. Jarosław Olechowski dismissed after the onet text), <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/rewolucja-w-tvp-jaroslaw-olechowski-odwolany-po-tekscie-onetu/6292mfw>

OKO.press (2023) Skuteczna walka z dezinformacją przy tej władzy jest niemożliwa. Najpierw naprawmy demokrację (An effective struggle with disinformation is impossible with this government. Let's repair democracy first), <https://oko.press/walka-z-dezinformacja-przy-tej-wladzy-jest-niemozliwa>

Ptak, Alicja (2022) Delay to broadcasting licence for US-owned TVN24 was unlawful, finds Polish court, notesfrompoland.pl, <https://notesfrompoland.com/2022/04/29/delay-to-broadcasting-licence-for-us-owned-tvn24-was-unlawful-finds-polish-court/>

Ptaszek, G. and Łysik, M. (2019) "Media Literacy in Poland", in The International Encyclopedia of Media Literacy, ed. by R. Hobbs, P. Mihalidis, NY: Willey-Blackwell, https://www.academia.edu/36507181/Media_Literacy_in_Poland

Radio357.pl (2023) Jesteście... najwięksi na świecie! (You are...the biggest in the world!), <https://radio357.pl/aktualnosci/jestescie-najwieksi-na-swiecie/>

Rucińska, A. (2017) Polki w mediach (Polish women in the media), <http://www.instytutobywatelski.pl/27284/komentarze/spoleczenstwo-komentarze/polki-w-mediach>

Rutkowska Elżbieta (2022) Zdążyć z regulacjami przed wyborami (To manage with regulations before elections), <https://serwisy.gazetaprawna.pl/media/artykuly/8330353.reklama-polityczna-kampania-wyborcza.html>

Meta (2023) Availability for ads about social issues, elections or politics, <https://www.facebook.com/business/help/2150157295276323?id=288762101909005>

Quell, Molly (2022) Polish surveillance draws fire at top European rights court, <https://www.courthousenews.com/polish-surveillance-draws-fire-at-top-european-rights-court/>

press.pl (2022) Już rok TK mrozi sprawę dotyczącą dostępu do informacji publicznej. "Władzy to pasuje" (There has been a year since the Constitutional Tribunal has frozen a case concerning access to public information. "It suits the administration in power")
, <https://www.press.pl/tresc/74125.juz-rok-trybunal-konstytucyjny-mrozi-sprawe-dotyczaca-dostepu-do-informacji-publicznej - wladzy-to-pasuje>

polityka.pl (2022) Nowa KRRiT w ekscentrycznym składzie. Partia z Kościołem i Kościół z Partią (A new KRRiT with an excentric composition. The party with church and the church with the party),
<https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/2184240,1.nowa-krrit-w-ekscentrycznym-skladzie-partia-z-kosciolem-i-kosciol-z-partia.read>

polskieradio.pl (2023) Polish gov't spokesman defends new electronic communications bill, <https://www.polskieradio.pl/395/7789/Artykul/3130344.polish-gov%E2%80%99t-spokesman-defends-new-electronic-communications-bill>

Press.pl (2022) Onet nie zważa na pogróżki Polska Press. Węglarczyk: "To instytucja państwowa" (Onet doesn't take into consideration Polska Press threats. Węglarczyk: "It's a state institution."), <https://www.press.pl/tresc/72864.onet-nie-zwaza-na-pogrozki-polska-press>

Rp.pl (2022) 16-latek ujawnia gigantyczne pieniądze z ministerstw dla fundacji o. Rydzyka, <https://www.rp.pl/w-sadzie-i-w-urzedzie/art37319571-16-latek-ujawnia-gigantyczne-pieniadze-z-ministerstw-dla-fundacji-o-rydzyka>

Szczerbiak, Alex (2023) Can Poland's right-wing ruling party win this year's parliamentary election? <https://polishpoliticsblog.wordpress.com/2023/02/>

Tilles, Daniel (2022A) Polish Newsweek hit by accusations of bullying by long-serving former editor-in-chief, <https://notesfrompoland.com/2022/07/05/polish-newsweek-hit-by-accusations-of-bullying-by-long-serving-former-editor-in-chief/>

Tilles, Daniel (2022B) Polish state-funded nationalist media outlet promotes antisemitic book, <https://notesfrompoland.com/2022/04/25/polish-state-funded-nationalist-media-outlet-promotes-antisemitic-book/>

Tvp.info (2022) #Imigranci (#Immigrants), <https://www.tvp.info/tag?tag=imigranci>

UNHCR (2023) Operational data portal: Ukrainian refugee situation, <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location/10781>

UKE (2022) Report of the President of UKE on compliance in the Polish market with Regulation 2015/2120 on open internet access in 2021, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/annual-country-reports-open-internet-national-regulatory-authorities-2022>

uokik.gov.pl (2021A) Agora/Eurozet – prohibition of concentration, https://www.uokik.gov.pl/news.php?news_id=17144

Węglewski, (2022) Zygmunt Solorz jest ciężko chory. Dlaczego poszedł na układ z PiS (Zygmunt Solorz is seriously ill. Why he collaborates with PiS), <https://www.newsweek.pl/biznes/zygmunt-solorz-jest-ciezko-chory-historia-biznesowej-ekspansji-solorza/rqz66jn>

Wirtualnedia.pl (2021) KRRiT i rząd chcą edukacji medialnej. Podpisano porozumienie (KRRiT and the government want media literacy. The agreement was signed), <https://www.wirtualnedia.pl/artykul/krrit-i-rzad-chca-edukacji-medialnej-podpisano-porozumienie>

Wirtualnedia.pl (2022) Sprzedaż „Faktu” spadła do 140 tys. egz., a „Gazety Wyborczej” do 48 tys. (The sale of „Fakt” decreased to 140 thousand and of „Gazeta Wyborcza” to 48 thousand), <https://www.wirtualnedia.pl/artykul/sprzedaz-gazeta-ii-kwartal-2022-fakt-rzeczpospolita-gazeta-wyborcza>

Wirtualnedia (2022B) Jeszcze więcej treści TVP dla Ukraińców. Kurski: Nasze kultury są sobie bliskie (More TVP content for the Ukrainians: our cultures are close to each other), <https://www.wirtualnedia.pl/artykul/telewizja-polska-tvp-jacek-kurski-uchodzczy-wojna-jezyk-ukrainski-bajki-seriale-filmy-tvp-go>

Whistleblowingmonitor.eu (2023) EU Commission makes CJEU referral for transposition failure,
<https://www.whistleblowingmonitor.eu/?country=poland>

Wirtualnemedi.pl (2023) Nowa koncesja dla HGTV najwcześniej w marcu. KRRiT czeka na informacje o właścicielu TVN (A new licence for HGTV no earlier than in March. KRRiT waits for information about the owner), <https://www.wirtualnemedi.pl/artykul/koniec-hgtv-nowa-koncesja-krrit-wlasciciel-tvn-kto-to-jest>

wyborcza.pl (2022A) Poland Named Europe's SLAPP Country of the Year,
<https://wyborcza.pl/7,173236,29061449,poland-named-europe-s-slapp-country-of-the-year.html>

wyborcza.pl (2022B) Head of Poland's State Television Abruptly Dismissed,
<https://wyborcza.pl/7,173236,28873658,head-of-poland-s-state-television-abruptly-dismissed.html?disableRedirects=true>

ZAŁĄCZNIK I. ZESPÓŁ KRAJOWY

Imię	Nazwisko	Stanowisko	Instytucja	MPM2023 CT Lider
<i>Beata</i>	<i>Klimkiewicz</i>	<i>Professor</i>	<i>University of Krakow</i>	X

ZAŁĄCZNIK II. GRUPA EKSPERTÓW

Grupa ekspertów składa się ze specjalistów posiadających rozległą wiedzę i doświadczenie w obszarze funkcjonowania mediów. Rolą Grupy Ekspertów jest zaopiniowanie ustaleń zespołów krajowych na temat 16 zmiennych wybranych spośród wszystkich 200 zmiennych tworzących MPM2023. Zasięganie opinii znanych specjalistów ma na celu zapewnienie maksymalnej obiektywności pozyskanych odpowiedzi w przypadku zmiennych, które mogą być uważane za najbardziej subiektywne, a tym samym zagwarantowanie rzetelności końcowych wyników MPM. Jednocześnie warto podkreślić, iż końcowy raport krajowy nie musi odzwierciedlać indywidualnych poglądów ekspertów biorących udział w badaniach. Przedstawia przede wszystkim analizę zespołu krajowego odpowiedzialnego za zgromadzenie danych i przygotowanie raportu.

Imię	Nazwisko	Stanowisko	Instytucja
<i>Alicja</i>	<i>Jaskiernia</i>	<i>University Professor - Academic</i>	<i>University of Warsaw, Faculty of Journalism, Information and Book Studies</i>
<i>Andrzej</i>	<i>Krajewski</i>	<i>Representative of a journalistic organisation</i>	<i>Towarzystwo Dziennikarskie (Society of Journalists)</i>
<i>Jolanta</i>	<i>Hajdasz</i>	<i>Director of CMWP; Vice-Chair of SDP</i>	<i>Press Freedom Monitoring Centre (CMWP) , Polish Journalists' Association (SDP)</i>
<i>Tadeusz</i>	<i>Kowalski</i>	<i>Member</i>	<i>Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji (National Broadcasting Council)</i>

Raport z projektu badawczego
Issue -
Lipiec 2023

Publications Office
of the European Union

